

Vergadering van Vrijdag 1 December 1905, 's avonds ten 8 ure.

Voorzitter: Generaal DE VLAMING.

De VOORZITTER, de vergadering openende, deelt mede, dat de Generaal DE WAAL, in de voorgaande vergadering tot bestuurslid gekozen, deze benoeming heeft aangenomen en door het Bestuur daarna tot Onder-Voorzitter is aangewezen. Het Bestuur is hiermede voltallig. De Voorzitter zegt daarna:

In de tweede plaats kan ik mededeelen, dat, op verzoek van het Bestuur, onze leesbeurten voor dit vereenigingsjaar zijn aangevuld met eene voordracht over onze Marine. Het zal misschien eigenaardig voorkomen, dat ditmaal als spreker over dit onderwerp zal optreden iemand, die niet tot de Marine behoort, en wel de Heer EVERS, Rector van het St. Nicolaasgesticht te Amsterdam.

Bij nader onderzoek kan dit echter niet vreemd schijnen, waar de Heer EVERS een groot deel van zijn leven aan de studie van de Marine heeft gewijd en daarvan heeft doen blijken door zijn belangrijk werk, getiteld: «Oorlogsschepen», dat door vakmannen zeer gunstig is beoordeeld.

Ik vertrouw, dat deze mededeeling aangenaam zal zijn aan de leden.

Gedurende de pauze werd overgegaan tot de ballotage der nieuwe voorgestelde leden, waarvan de uitslag was, dat tot leden zijn toegelaten de Heeren:

Jhr. J. L. van den Berch van Heemstede, Res. 2e Luitenant Regt. Grenadiers en Jagers; G. Berenschot, 2e Luitenant Infanterie N.-I. Leger; W. Cool, Res. 1e Luitenant Regt. Grenadiers en Jagers; H. J. D. de Fremerij, Kapitein Artillerie N.-I. Leger; R. Froger, Luitenant-Kolonel Regt. Grenadiers en Jagers; G. H. J. Gijsberti Hodenpijl, 1e Luitenant Regt. Grenadiers en Jagers; P. H. Hekkema, 1e Luitenant Cavalerie N.-I. Leger; H. Meijwert, 1e Luitenant Infanterie;

G. J. Nijweide, 1e Luitenant Infanterie; C. C. Schmoutziguer, 1e Luitenant Infanterie; D. H. Stigter, Res. 2e Luitenant Artillerie; M. J. G. Strootman, 1e Luitenant Regt. Grenadiers en Jagers, en J. van Welij, Res. 2e Luitenant Regt. Grenadiers en Jagers, allen te 's-Gravenhage.

J. H. Hilgen, Res. 2e Luitenant Infanterie te Almelo.

T. de Goeijen, 2e Luitenant-Adjutant Infanterie, en Jhr. J. H. Strick van Linschoten, 2e Luitenant Infanterie, beiden te Assen.

A. A. Klercq, 1e Luitenant Infanterie, en A. de Vries, 2e Luitenant Infanterie, beiden te Doesburg.

W. J. Briel, 1e Luitenant Infanterie, en W. H. Scheffer, 2e Luitenant Infanterie, beiden te Geertruidenberg.

H. G. Brandon, 2e Luitenant Infanterie N.-I. Leger te Haarlem.

A. G. Lagerweij, 2e Luitenant Artillerie, en H. B. Marijt, 2e Luitenant Artillerie, beiden te Naarden.

F. C. Burksen, Kapitein Infanterie Landweer, en B. C. D. Hanegraaff, Res. 2e Luitenant Infanterie, beiden te Rotterdam.

A. W. A. Michielsen, 1e Luitenant Infanterie N.-I. Leger.

De VOORZITTER verleent het woord aan den Heer W. J. VERVLOET, gep. Majoor van het Ned.-Indisch leger, tot het houden zijner voordracht :

**Over aansluiting en samenwerking van het
Nederlandsche Roode Kruis met den
Militairen Geneeskundigen Dienst, in een oorlog,
waarbij Nederland betrokken is.**

(Artt. 8 en 9 Kon. Besl. 6 November 1895, Stbl. No. 175.)

Mijne Heeren. Aan de vereerende uitnoodiging van het Bestuur der Vereeniging tot beoefening van de krijgswetenschap om in Uw kring eenige denkbeelden te ontwikkelen

over de verzorging van onze zieke en gewonde mannen in oorlogstijd binnen de grenzen van ons land, heb ik gaarne voldaan.

Nu bereids een jaar geleden, werd door het Hoofddcomité van het N. R. Kruis een rapport over die verzorging gepubliceerd als eerste resultaat van het initiatief door den thans afgetreden Inspecteur van den M. G. D. genomen om uitvoering te geven aan de artt. 8 en 9 van het Kon. Besluit van 6 Nov. 1895, *Stbl.* No. 175, waarbij is vastgesteld, dat de aansluiting en, voegen wij er bij, de daarmede verbonden samenwerking reeds in vreedestijd behoort te worden voorbereid en geregeld.

Aan de trouwe lezers der geschriften van deze Vereeniging kan dat rapport niet onbekend zijn, nu toch een ruim uittreksel ervan werd opgenomen in een der afleveringen, 1) die het Bestuur periodiek in het licht doet verschijnen en daarmede beproeft, de aandacht en belangstelling levendig te houden voor zoovele vraagstukken en eischen, welker deugdelijke oplossing of regeling zoo nauw, zoo onafscheidelijk verbonden is aan het lief en het leed, aan de toekomst en het behoud van ons onafhankelijk volksbestaan.

Het vraagstuk der verzorging van zieken en gewonden in oorlogstijd trekt, tusschen zooveel onderwerpen van sociaalen of krijgskundigen aard, over het algemeen weinig aandacht en deelneming. Bij alle Goden, voegt men mij toe, hoe kunt gij vorderen, dat wij ons ook nog serieus gaan bezighouden met eene zaak, eene nationale volkszaak voorzeker, die wel niet als eene quantité négligeable geheel mag worden op zij geduwd, maar welker regeling het maar beter is tot nader order eene rustige rust te gunnen, totdat andere, meer actueele, ook hoofdbrekende onderwerpen van politiek, sociaal of partijbelang door de wijsheid onzer voorgangers en leiders tot eene, alle volkskringen bevredigende oplossing zijn gebracht. Ik zal hier, M. H., slechts één woord noemen, dat

1) Ve aflevering Orgaan 1904—1905.

al dadelijk stof levert voor een onbegrensd aantal vragen, begrippen en denkbeelden en dan ook al een respectablen inktstroom heeft doen uitvloeien op het papier. Ik bedoel het woord: «Volksleger». En zoo ik, op dit moment M. H., U speciaal aan dat zinrijke woord herinner, is 't omdat, hoe ook geïnterpreteerd, het meer en meer het besef kweekt, dat wij allen, zonen van Nederland, jongen en ouden, hoog of laag geplaatst in Staat of Maatschappij, kameraadschappelijk, geen enkele uitgezonderd, schouder aan schouder zullen moeten staan, als in bange dagen het op leven en dood zal gaan om het behoud van onze zelfstandigheid als natie en wij den nek niet willen krommen onder vreemde dwingelandij. Die vaderlandsche plicht, ook in rustige dagen, voortdurend verkondigd, moet ten slotte ook de oogen doen opengaan voor het gewicht der verzorging van de mannen uit alle sociale lagen, die in den strijd worden neêrgeveld.

Is zulks reeds een eisch van gewone humaniteit, niet minder vordert de verdediging des lands eene snelle, doeltreffende verzorging tot behoud van een onverzwakt, zoo sterk mogelijk leger bij langdurigen kamp. Het kostbaarst materiaal blijft toch altijd de soldaat zelf; vooral voor kleine volken, blootgesteld aan de kansen van te staan tegenover een overmachtigen vijand. Zeker vinden wij dan steun in onze goed onderhouden doode weermiddelen; maar zij beteekenen niets zonder de toewijding, de volharding, in een woord, de ziel van onze levende kracht. Eene batterij snelvuurkanonnen zonder bediening is *niets*; de waakzaamheid en zelfopoffering van één soldaat kan een geheel leger, ja een geheel volk redden.

De verpleging van onze zieken en gewonden in oorlogstijd behoort óók aan de orde te blijven, de optimisten ten spijt, die in het internationaal volkerenverkeer den tijd reeds nabij achten, dat de wolf met het lam verkeert en het menschelijk leven op dit aardsche tranendal zich heeft opgelost in een Abderieten-bestaan van louter vredesgenot.

En nu ter zake.

Ik zal U moeten onthalen op wetsartikelen, officieele voorschriften, cijfers en becijferingen met al den aanleve van dien. Dat is onvermijdelijk; maar toch hoop ik U de verzuchting niet te ontlokken, dat mocht ik nog eens vóór U verschijnen, het toch wel recommandabel zou zijn, mij vooraf te opereeren van de bacill: »genre ennuyeux". Ik zal mijn best doen Uw avonduur niet heelemaal te bederven; want ik waardeer Uwe tegenwoordigheid in deze bijeenkomst, die kan medewerken tot wat meer bekendheid en verhoogde waardeering der instellingen. officieele en nationale, tot verpleging van zieken en gewonden op de slagvelden in ons vaderland, als buitenslandsch geweld ons zou willen trappen onder den voet.

Conventie van Genève.

Alle verpleging van zieke en gewonde krijgslieden op slagvelden, in ambulances en militaire hospitalen in oorlogstijd wordt beheerscht, zooals de Heeren weten, door de Internationale Conventie van 22 Augustus 1864, ook wel genoemd de Roode-Kruisconventie, naar haar art. 7, waarbij het embleem — rood kruis op wit veld — voor het personeel en de verplegingsinrichtingen is voorgeschreven.

De conventie in haar geheel is reeds vroeger in deze Vereeniging talentvol geanalyseerd en critisch behandeld. Daarop terug te komen is dan ook de eisch niet; de conventie als zoodanig is hier niet aan de orde. Wel echter is het noodig, ter sprake te brengen enkele harer bepalingen, die speciaal invloed hebben op de samenwerking van de Vrijwillige Ziekenverpleging met den M. G. D. op de gevechtsterreinen.

De Roode-Kruisvereenigingen (de Vrijwillige Ziekenverpleging) hebben met de Intern. Conventie eigenlijk niets anders uit te staan dan dat zij haar naam ontleend hebben aan het daar straks genoemde art. 7. Zij zijn eerst opgekomen na het sluiten der conventie en worden daarin dan ook niet genoemd. Gaan of komen zij op het oorlogsterrein (slagvelden, forten, stellingen, belegerde plaatsen, enz.) dan

houden de Roode Kruisafdeelingen op, zelfstandige corporatiën te zijn; zij worden ondergeschikt aan den M. G. D., waarvan zij dan een integreerend deel blijven uitmaken zoolang zij daár aanwezig zijn.

Toen HENRI DUNANT van het slagveld bij Solferino te Genève terugkeerde, deed hij van zijne treurige ervaringen verslag aan de daar bestaande plaatselijke Societeit tot Nut van 't Algemeen, Voorzitter de thans nog levende, hoog bejaarde GUSTAVE MOYNIER, sedert ook Voorzitter van het »Comité International de la Croix-Rouge», voortgekomen uit het Bestuur van de zoo juist vermelde Societeit.

DUNANT vond een ernstig luisterend oor; erkend werd, dat voorziening dringend noodig was bij ten hemel schreiende toestanden op de slagvelden, door gebrek aan geneeskundige hulp voor de slachtoffers, die, eenmaal gevallen, soms dagen achtereen de hevigste foltering en angsten doorleven en ten slotte nog met hun dood tol moeten betalen voor de trouw aan hun vaandel.

DUNANT schreef zijn boek en de Geneefsche Societeit, met MOYNIER aan het hoofd, toog aan het werk. Na langdurigen arbeid sedert 1859 en eene voor-conferentie in October 1863 te Genève, kwam een klein jaar later, in Augustus 1864, op initiatief van de Zwitsersche Bondsregeering, de thans bestaande Internationale Roode Kruisconventie tot stand, die dringend om herziening roept.

Bij die conventie werd al het personeel, verbonden aan den Geneesk. Dienst, onzijdig (neutraal) verklaard. Ook het materieel der *mobiele* verplegingsplaatsen op de slagvelden is het voorrecht der neutraliteit toegekend. Dat is, met enkele woorden aangegeven, de hoofdinhoud der Conventie van 22 Augustus 1864.

De verpleegden in zulk eene mobiele of ambulante sanitaire veld-inrichting in 's vijands handen vallende, zijn krijgsgevangen; over hun lot beslist de opperbevelhebber, in wiens handen zij zijn — art. 6 der conventie. — Zij blijven intuschen verpleegd door hunne eigen geneesheeren, die, na afloop

van hunne taak of soms vroeger, naar hun eigen leger terugkeeren.

Het materieel van *permanente* militaire hospitalen is oorlogsbuit (art. 4). Zoolang er echter zieken en gewonden in verpleegd worden, deelen die etablissementen in het recht der neutraliteit. De bedoeling van de Intern. Conventie is dus eepig en alleen, aan de zieken en gewonden op de slagvelden en in belegerde plaatsen eene voldoende verzorging te waarborgen, waarop door geen wapengeweld of buitverklaren inbreuk mag worden gemaakt; meer niet. Het overige is van ondergeschikt belang; het betreft de nadere uitvoering dier bedoeling.

De Nationale Roode Kruisvereenigingen, die in bijna alle beschaafde Rijken zijn opgericht, in Nederland in 1867 op initiatief van Koning Willem III, staan buiten dat alles. Zij hebben tot roeping, den M. G. D. in oorlogstijd te steunen, -- waarvoor het niet noodig en meestal niet raadzaam is, het slagveld te betreden. Ontheven toch van de overstelpende zorgen in de binnenlandsche militaire hospitalen, van het ziekenvervoer per spoorweg en daarmede verwante diensten, kan de M. G. D. zich in zijn geheel geven voor het oorlogsterrein, waar hij, beschermd door de conventie, zich in zijne volle kracht en zelfverloochening kan wijden aan het verzorgen der slachtoffers van den strijd. Zoo ontstaat er langs den eenvoudigsten weg de doeltreffendste samenwerking.

Niet, M. H., wordt met het gezegde bedoeld dat het oorlogsveld absoluut verboden terrein is voor de Roode Kruisvereenigingen. Stellig neen. De toestanden na een verbitterd, bloedig gevecht en ook van den M. G. D. zelf, kunnen soms zijn tijdelijken bijstand op het slagveld noodig maken. Maar dit behoort te blijven eene uitzondering. Daarheen geroepen, leggen zij echter, zoolang zulks duurt, het karakter van Vrijwillige Ziekenverpleging af, om zich strikt te gedragen naar de bevelen van den M. G. D.

Door deze korte schets, M. H. die, ik erken het, voor velen Uwer, niets nieuws bevat, hoop ik duidelijk genoeg toestanden in herinnering te hebben gebracht, waarmede rekening moet worden gehouden bij de straks te behandelen aansluiting en samenwerking.

Het Roode Kruis bij aanvallende of verdedigende oorlogen.

Ik wensch nu enkele opmerkingen te maken over de bestemming en daarmee verband houdende inrichting of uitrusting der Roode Kruisverenigingen over het algemeen.

Zij kunnen en mogen niet allen over één kam geschoren worden. Het maakt toch immers een groot verschil of een land, zooals het onze, zooals België, zooals Zwitserland en meer kleine Europeesche Staten, zich, bij de organisatie van zijne weermacht, hoofdzakelijk ziet aangewezen op verdediging van eigen grond of het gewapenderhand handhaven zijner neutraliteit, of dat eene groote Mogendheid, tot oorlog gedwongen, aanvallend optreedt en soms tot ver over de grenzen van eigen land zijn leger het vreemde land moet invoeren tot het bereiken van een dikwerf ver aflaggend strategisch object, het hoofddoel van den strijd. Het is duidelijk, dat de taak der Roode Kruisverenigingen van dergelijke groote Staten van veel omvangrijker aard is en meestal reeds aan de grenzen begint en het vervoer van zieken en gewonden langs spoor- en waterwegen — of andere etappelijnen voor 't geval het spoorwegverkeer geheel in beslag genomen wordt voor de behoeften van het actieve leger — zelfs kan vorderen met ruim uiterguste transportkolonnes al spoedig, na bloedige veldslagen, de grenzen over te gaan met bepaald aangewezen bestemming.

Zoo, met precies omschreven taak, kunnen dergelijke colonnes, bij aanvallende legers, tot over de grenzen dienst doen bij het transport, als de sanitaire inrichtingen te velde worden overstroomd door duizenden en nog eens duizenden mannen, en de M. G. D. in eigen kracht te kort schiet bij de snelle ontruiming van het slagveld. De ambulancedienst van dergelijke Roode Kruisverenigingen stelt, men begrijpt het, andere eischen bij organisatie en uitrusting dan die van kleine Staten.

Maar ik moet mij beperken, al leent het onderwerp zich in ruime mate tot verdere uitwerking.

Tot voorbeeld enkele medededeelingen over de indeeling

van een paar Roode Kruisverenigingen van andere Staten, om daarmede het verschil in doel en bestemming in groote en kleine landen (offensieve of defensieve oorlog) eenigszins toe te lichten. (Zie hierachter de bijlage).

Het Ned. Roode Kruis en de M. G. D.

Thans, Mijne Heeren, vraag ik Uwe aandacht voor den arbeid van het Ned. Roode Kruis, in samenwerking met den M. G. D., als de oorlogsorkaan mocht heenloeien over ons zoo rustig voortlevend vaderland. Ik zal nu ietwat kwistiger moeten zijn met cijfers; geene cijfers intusschen, waarop »l'art de grouper" is toegepast, maar ontleend aan officieele gegevens, voor zoover die gegevens door mij te bereiken waren. Vooraf echter de mededeeling, dat met voordacht gezwegen wordt over den Geneeskundigen Dienst onzer Zeemacht, die, grootendeels bestemd voor den dienst te water, eene zeer ondergeschikte plaats inneemt bij het onderwerp, dat ons thans bezighoudt.

Ik zeg *grootendeels* te water; want de G. D. Z. heeft ook te land twee hospitalen te verzorgen, te Willemsoord en te Hellevoetsluis. Het korps geneesheeren is, al zijne graden bijeen genomen, 65 à 70 hoofden gemiddeld sterk, van welke een deel steeds dienst doet op onze oorlogsbodems in Oost- en West-Indië. Daarover hier in verdere bijzonderheden te treden, is onnoodig. Ik vermeld alleen nog maar, dat in het ontwerp-plan eener aansluiting door het Hoofdcmité van het Roode Kruis gepubliceerd, is aangenomen, dat bij een oorlog, waarin Nederland betrokken is, gemiddeld een 2000-tal schepelingen van onze kust- en rivierverdediging in verpleging zal zijn bij het Roode Kruis. Voor het overige, zooals ik zeg, laten wij de Marine rusten.

Het Ned. Roode Kruis, dat, als nationale instelling, in dagen van lijden en strijden voor het vaderland, de zorgende hand moet rijken aan onze zieken en gewondèn, ondervindt doorlopend te weinig belangstelling en deelneming, om zich tot

eene krachtige organisatie te ontwikkelen, die, beschikkende over een rijkdom van personeele en materiele hulpmiddelen, de geruststellende zekerheid schenkt, dat de kern onzer mannen kan rekenen op nitnemende verzorging, na op het slagveld hun bloed te hebben geofferd voor het vaderland.

Herhaaldelijk heeft het 't verwijt moeten hooren, dat het te weinig activiteit ontwikkelde in vreedestijd, en ik zal de laatste zijn om niet te erkennen, dat het Roode Kruis in dat opzicht meer had kunnen doen. Het Hoofdcmité heeft dan ook nooit afgelaten van steeds in zijne verslagen aan te dringen op grooter plaatselijke activiteit, tot meer inspanning, minder gemoedelijke berusting in den kalmen vreedestijd, zonder zorg voor den dag van morgen, en ook wat meer propaganda. Ik vergun mij naar aanleiding daarvan te herinneren aan enkele woorden van den Voorzitter, gesproken in Juli 1892, bij de herdenking van het 25-jarig bestaan der Vereeniging.

Hij wees daarbij op de groote, de omvangrijke beteekenis van de plaatselijke comités, die als de voelhorens der Vereeniging, doordringende in het geheele land, zoo oneindig veel kunnen bijdragen tot een krachtig, opgewekt leven van de Vereeniging, door haar, naar den aard harer bestemming, tot een schakel te maken van den keten, die allen maatschappelijke arbeid voor het volkswelzijn verbindt. Want daardoor alleen zal ons Roode Kruis kunnen blijven rekenen op sympathie en populariteit, onmisbare vereischten om onder alle omstandigheden te kunnen voldoen aan zijne schoone, maar niet minder dure nationale plichten.

Zoo sprak de Voorzitter in 1892, zoo herhaalde het Hoofdcmité zijn aandrang in elk later verslag, op elke volgende algemeene vergadering. Maar hunne opwekkingen bleven, jammer genoeg, grootendeels onverhoord.

Zeker wordt er gewerkt; men behoeft daartoe slechts de 18 deelen der »Handelingen» te doorloopen; en onbillijk zou het zijn, de rustelooze diensten niet te erkennen van enkele comités; maar toch er kon, er moest meer gedaan worden door de

plaatselijke comités om het Ned. Roode Kruis, bij al het vredeswerk toch al op den achtergrond gedrongen, ruimer deelneming en bekendheid te bezorgen in alle maatschappelijke kringen.

Vergeeft mij, M. H., dat ik U even lastig viel met de besloomingen en zorgen der leiders van het Ned. Roode Kruis. Inderdaad, zij zijn niet blind voor de gevolgen eener nationale onverschilligheid, die, ook dat zij gezegd, voor een groot deel haar oorsprong vindt in den langdurigen, gezegenden vreedestijd, voor een ander deel in den overvloed van philanthropische instellingen, corporatiën, maatschappijen, die als Witte, Groene en Blauwe Kruizen, als Sanatoria en Herstelingsoorden of Rusthuizen, als Vereenigen „Eerste Hulp bij Ongelukken”, Openbare Polyklinieken en zoo al meer, elk voor zich opvragen een deel van de sanitaire of hygienische volksbelangen, meestal beperkt tot plaatselijken arbeid en dagelijksche toepassing. Daarmede zijn jaarlijks schatten gemoeid.

Daartegenover zijn de afdeelingen van het Roode Kruis, in die richting werkende, altijd minder vrij, als gebonden allereerst aan de behartiging van het ernstige nationale doel, waarvoor de Vereeniging door Koning Willem III werd ingesteld.

De beschikbare personeele hulpmiddelen van het Roode Kruis zijn gering. Het gediplomeerde pleegzusterskorps, dat, in verband met de geldmiddelen van de algemeene kas, 16 hoofden kan tellen en onder direct beheer staat van het Haagsche Vrouwencomité, is zelden voltallig, en verbintenissen met gediplomeerde verpleegsters buiten de Vereeniging leveren, in evenredigheid van de sommen, die zij zouden kosten, te weinig waarborgen voor eene onvoorwaardelijke directe beschikking over de verbondene, als inderdaad het oogenblik van dienst doen gekomen is. Voor het oprichten van Zusterhuizen, onder goede leiding en controle, ontbreekt geld. Een verdrietig verschijnsel, dat zich niet alleen bij het Roode Kruis openbaart. Controle en voortdurende oefening blijven noodig: want ook hier geldt: quantiteit en qualiteit is twee.

Over materiaal van beteekenis beschikt het Roode Kruis niet. Eene lijst van wat er bruikbaar is, werd dit jaar opgenomen in het 18e deel der »Handelingen». Die lijst spreekt in hare soberheid luide genoeg; zij vordert geene hoofdbrekende toelichting.

Het Hoofdcmité beschikt te 's-Gravenhage over een Zusterhuis met plaats in gewone tijden voor 20 zusters, en eene daaraan verbonden, hoofdzakelijk chirurgische, kliniek met kleine, maar doelmatig ingerichte operatie-kamer. In gewone tijden kunnen er 25 à 30 patienten in de kliniek verpleegd worden. Er wordt uitstekend werk verricht, en zoo ik het recht had of de bevoegdheid te klappen uit de school, zoudt gij mij zeker bijvallen in een woord van hulde voor zooveel stille toewijding, voor zooveel persoonlijke, finantieele en materieele offers van het Haagsche Vrouwencomité, dat, laat ik er bijvoegen, finantieel bijgestaan door de algemeene kas der Vereeniging, eene inrichting tot stand heeft weten te brengen, die van onwaardebaar nut zal blijken, als het „anima vulneratorum clamavit” — de spreuk, die Koning Willem III liet griffelen op de Roode Kruismedaille van 1870/71 — van de slagvelden aan onze grenzen zal heenklinken door het land. Volledigheidshalve zij hier nog bijgevoegd, dat het Roode Kruis ook nog beschikt over gebouwen te Amsterdam, te 's-Gravenhage (Mannencomité) en de Amalia-Stichting te Utrecht. Deze laatste is eene schepping van wijlen Z. K. H. Prins Hendrik en zijne gemalin.

De organisatie van den M. G. D. in tijd van vrede.

Ik wensch U thans een beknopt overzicht te geven der organisatie van den M. G. D. in tijd van vrede en in tijd van oorlog, samengevat naar de gegevens van de oorlogsbegrotingen voor 1905 en 1906, de nieuwe legerorganisatie bij de begroting van 1905 gevoegd, het thans nog van kracht zijnde Voorschrift betreffende den G. D. der Landmacht op voet van oorlog en het evenzeer nog geldende Hospitaal-reglement, beiden van 1897.

Op het oorlogsbudget voor 1906 staan uitgetrokken, alle rangen bijeen 112 Off. v. Gez.
 Daaraan ontbreken er echter 2 „ „ „
 zoodat de medische verzorging van het leger, op voet van vrede, voor 1906 zal zijn toe-

trouwde aan 110 „ „ „
 behalve 1 — zegge 1 — Reserve-Officier van Gezondheid, die gedurende het genoemde jaar nog 1½ maand dienst zal doen.

Van de 4 compagnieën Hospitaalsoldaten, elk op complete sterkte 350 man tellende, te zamen 1400 hoofden — kader en manschappen — gecommandeerd door Luitenants van de Infanterie, zijn in vrede-tijd ten minste 144 hoofden — kader en manschappen — in actieven dienst bij de militaire hospitalen. Voor 1906 dus 110 Officieren van Gezondheid en 144 man Verplegingspersoneel in activiteit.

Op het moment zijn er, volgens het Hospitaalreglement, na aftrek van de in den laatsten tijd opgeheven 5 hospitalen:

3	hospitalen	van	de	1e	klasse,
7	„	„	„	2e	„
12	„	„	„	3e	„

22 hospitalen te zamen, waarin plaats voor 4763 zieken, en aanwezig zijn nachtleger-voorwerpen, kleeding en ameublement voor bijna 3000 zieken.

Bovendien een twintigtal ziekenkamers en een herstellings-etablisement te Milligen, niet begrepen onder de 62 hospitalen hierboven genoemd. In de ziekenkamers is plaats voor ± 150 patienten. Van de 22 hospitalen vallen er in oorlogstijd vermoedelijk 8 af met plaats voor ± 1600 patienten, als gelegen buiten onze verdedigingsliniën, in het oosten des lands.

Het materieel van den M. G. D., hoofdzakelijk bestemd voor oorlogsdienst, is opgelegd in de daarvoor bestemde magazijnen te Amsterdam, Utrecht en Dordrecht; voor een deel ook in de artillerie-magazijnen in andere plaatsen.

Volgens de oorlogsbegrooting voor 1906 is de waarde van dat geneeskundig materieel geschat op f 251054.

Verpleging in burgerziekenhuizen, volgens contract, heeft ook plaats: nadere bijzonderheden heb ik daarover niet aangetroffen.

De opleiding tot ziekendrager van soldaten, behoorende tot de combattanten en dus niet tot de hospitaal-compagnieën, geschiedt volgens een reglement, waarover hierachter nadere aantekeningen.

Voor den M. G. D. is uitgetrokken op de begrooting van 1906 f 977394, sedert 1904 eene stijging van f 68112.

De organisatie van den M. G. D. in oorlogstijd.

In oorlogstijd verandert de geheele organisatie. Dan zijn er noodig:

Voor het actieve leger	304	Off. v. Gez.
Voor de 48 bataljons van de Landweer		
(2 per bataljon)	96	„ „ „
	<hr/>	
Te zamen	400	„ „ „

Van die 400 Officieren van Gezondheid zijn er volgens de oorlogsbegrooting thans 111 in activiteit, met inbegrip van 1 Reserve-Officier van Gezondheid, die tijdelijk dienst doet, en in reserve 34, te zamen 145 Officieren van Gezondheid. Komen de Reserve-Officieren bij het mobiliseeren van het leger allen op, dan moet er voorzien worden in een tekort van $304 - 145 = 159$ Officieren van Gezondheid, waarbij dan nog komen de 96 Officieren van Gezondheid voor de Landweerbataljons; een incompleet dus van 255 artsen, dat zoo snel mogelijk zal moeten worden aangevuld, als het leger op oorlogsterkte wordt gebracht.

De oorlogsbegrooting van 1906 vermeldt een tekort van slechts 110 Reserve-Officieren van Gezondheid. Dat is een verschil van 145 artsen. Het is mij niet gelukt, te ontdekken, waar de fout mijner berekening schuilt.

De 400 Officieren van Gezondheid zijn, in oorlogstijd, aldus ingedeeld :

Inspecteur met zijn bureau	3	
Militaire hospitalen, zonder nadere aanduiding welke,	20	
In de 5 liniën en stellingen	45	
Over het veldleger verdeeld	155	} 235
Sanitaire inrichtingen te velde	80	
Bij het bruggendepôt	1	
		304
Landweerbataljons, 2×48.	96	
		Totaal . . 400

De Heeren moeten het mij niet kwalijk nemen, maar wij zijn van de cijfers nog niet af. Zij zijn om eene juiste voorstelling te geven van den toestand, noodig. Mocht echter de Voorzitter meenen, dat ik met al die cijfers de vergadering te zeer vermoei, dan zal ik mij zooveel mogelijk beperken.

De VOORZITTER: Nu mij die vraag gesteld wordt, wil ik wel opmerken, dat wanneer het niet strikt noodig is voor het juist begrip van hetgeen heden avond aan de orde is, ik den geachten spreker wel in overweging zou willen geven om, met het oog op den tijd en op de mogelijkheid, dat ook andere aanwezigen hun gevoelens willen doen blijken — zonder daardoor het verband zijner voordracht te verbreken — de meest mogelijke beknoptheid in acht te nemen.

De Heer VERVLOET: Omdat ik zoo iets vreesde, heb ik mijne vraag tot den geëerden Voorzitter gericht. Ik wil hier echter tot mijne verontschuldiging bijvoegen, dat, wanneer men zijne denkbeelden over eenig onderwerp zal ontwikkelen, het toch noodig is, vooraf de grondslagen aan te geven, waarop deze steunen. Ik neem echter gaarne den wenk van den Voorzitter ter harte en zal mij daarnaar gedragen.

Thans komt aan de beurt het verplegingspersoneel, namelijk de hospitaalsoldaten.

Het actieve leger telt 4 compagnieën hospitaalsoldaten,
elk sterk op compleete formatie 350 man 1400

Uit de Landweer worden ook geformeerd 4 com-
pagnieën, volgens de formatie bij de Landweer, elk
sterk 250 man 1000

Totaal hospitaalsoldaten 2400

van welke er, in vrede, zooals hiervoren bereids werd
medegedeeld, ten minste 144 dienstdoende zijn, met 4 officieren
der Infanterie als compagniescommandanten.

Bij de korpsen van het leger worden ziekendragers opgeleid
volgens een reglement of voorschrift, opgenomen in het Voor-
schrift betreffende den M. G. D. 2e gedeelte. Daarbij is be-
paald, dat van elke lichter, bij de Infanterie 5 man per
bataljon en bij de batterijen Veld- en Rijdende Artillerie,
behalve de depôts, 1 man per batterij tot ziekendrager moeten
worden opgeleid. Men verkrijgt dus voor de 8 lichten, wa-
aruit volgens de Militiewet van 1901 het actieve leger
wordt geformeerd:

12 Regimenten Infanterie = 48 Bataljons (V en VI blijven buiten rekening), 5 man per Bataljon = 240 man; 8 lichtingen = 8×240 1)	1920 man,
30 Batterijen Veld- en Rijdende Artillerie (zonder de depôts) à 1 man per Batterij = 30 man; 8 lichten = 8×30	240 »
Daarbij komen van 16 Veld-eskadrons, 2 vrijwil- ligers per Eskadron Cavalerie	32 »
2 Batt. Rijdende Artill., 1 vrijwilliger per Batt.	2 »

Ziekendragers, te zamen 2194 man.

De hospitaalsoldaten van Leger en Landweer
met de ziekendragers zijn dus sterk op
oorlogsformatie $2400 + 2194$ 4594 man.

Stel in een rond getal 4600 hoofden.

Van de 1400 hospitaalsoldaten van het leger worden er
 $4 \times 18 = 72$ ingedeeld bij de 4 veldhospitalen en 264 met 12

1) Voor de berekening is de oorlogsformatie tot grondslag genomen.

officieren van de Infanterie bij de 12 verbandplaats-afdeelingen der 4 divisien van het veldleger, te zamen 336 man. De overige 1064, verdeeld over de staven en korpsen van het veldleger, de liniën en stellingen en de militaire hospitalen.

Van de 1000 hospitaalsoldaten der Landweer worden er 240 gelijkelijk verdeeld over de staven en compagnieën van 12 bataljons Infanterie. De overige 760 worden ingedeeld bij de liniën en stellingen.

Van de omtrent 2200 ziekendragers worden er bij de verbandplaats-afdeeling van ieder regiment gedetacheerd 56 man, te zamen 672 man voor de 12 verbandplaats-afdeelingen.

Het medisch- en verplegingspersoneel der sanitaire inrichtingen te velde, welke inrichtingen ook volgens de nieuwe legerorganisatie worden verdeeld in veldhospitalen en verbandplaats-afdeelingen, bestaat dus uit 80 officieren van gezondheid, 1) 336 hospitaalsoldaten en 672 ziekendragers, te zamen 1088 hoofden.

Van de \pm 4600 man hospitaalpersoneel en ziekendragers blijven er dus omtrent 3600 disponibel voor de staven en korpsen van het veldleger, voor de liniën en stellingen en voor de militaire hospitalen. Hierbij nog de opmerking, dat de ziekendragers, aangewezen bij de compagnieën te velde of bij de combattanten in de versterkte plaatsen, slechts dienst doen als hunne hulp gevorderd wordt en dus niet gerekend worden te behooren tot den vasten M. G. D. Zij dragen als eenig herkenningsteeken een rooden band om den linker arm.

De voorbereiding en regeling der aansluiting van het

R. K. aan den M. G. D.

Toen dit onderwerp door den afgetreden Inspecteur van den M. G. D. bij het Hoofdcomité der Vereeniging aan de orde werd gesteld en uit den aard der zaak, bij het verzamelen van gegevens tot het ontwerpen zoo mogelijk van een leiddraad

1) Zie blz. 319

ter aansluiting, eene gezette studie werd gemaakt van het Voorschrift betreffende den M. G. D., bleek, dat in dat voorschrift hier en daar, men kan zeggen terloops, wel gerept werd van de Vereeniging „Het Roode Kruis”, maar dat zij toch eigenlijk beschouwd werd als eene *quantité négligeable*, waarvan eventueel wel gebruik zou kunnen worden gemaakt, maar die overigens in hare oorlogstaak niet au sérieux moest worden genomen. Van principieele voorschriften tot aansluiting geen spoor; zakelijke aanwijzingen, die het Hoofdcmité tot gids kunnen strekken bij eene doeltreffende regeling en verdeeling van den arbeid der Vereeniging voor oorlogstijd, ontbreken geheel. Wel spreekt het Voorschrift, bij welks herziening in 1897 raadpleging van het Ned. Roode Kruis niet heeft plaats gehad, van overleg in oorlogstijd; maar voor het overige hebben de samenstellers van het Voorschrift zich weinig bekommerd over den oorlogsarbeid van de Vrijwillige Ziekenverpleging. Op het moment ontbreekt dan ook elke band, die het Ned. Roode Kruis principieel en naar gestelde regelen vastknoopt aan den M. G. D., en beide lichamen, het officieele en het nationale, tot een organiek sluitend geheel samenhecht, dat in oorlogstijden voor het vaderland, aan de verdedigers van onzen grond stellige waarborgen biedt van trouwe, deskundige verzorging, als zij gewond of ziek worden weggevoerd van de slagvelden.

Dat kan en dat zal ook, naar ik vertrouw, anders worden. Het verzuim, dat een groot nationaal belang bedreigt, maar waarvan de bittere gevolgen voor land en volk niet worden gevoeld of ingezien in rustige vredesdagen, kan worden hersteld, en van harte hoop ik, dat na een niet al te lang tijdsverloop in dezen kring een andere spreker U zal kunnen mededeelen, dat de voorbereiding volbracht, de aansluiting geregeld is en daardoor het Ned. Roode Kruis bij zijn vredesarbeid met meer prestige en doortastender dan nu zal kunnen optreden als *de* Nationale Vereeniging tot behoud van 's lands zonen, als zij het geweer zullen opnemen om mede te trekken naar de bedreigde grenzen.

Reeds twee rapporten over de aansluiting zijn het resultaat

van den aangevangen arbeid; met toestemming van den Voorzitter van het Hoofdcomité zijn er op de bestuurstafel dezer Vereeniging eenige exemplaren dier rapporten ter inzage gedeponneerd.

In het eerste dier rapporten is een beginsel gesteld, dat, naar de bescheiden meening des rapporteurs, niet alleen voldoet aan de nobele bedoelingen der bevorderaars van de Roode Kruisconventie, maar waardoor tevens de krijgs-, dat zijn dan toch vaderlandsche belangen naar den eisch worden gediend, — het beginsel namelijk: *de M. G. D. compleet, geen man uitgezonderd, beschikbaar voor het oorlogsterrein in zijn geheelen omvang, d. w. z. de slagvelden, vestingen, forten, liniën en stellingen, en het Roode Kruis daarachter*. Dat beginsel spreekt trouwens voor zichzelf en is ook in andere landen de grondslag voor den oorlogsarbeid van de Vrijwillige Ziekenverpleging. Eenige moeilijkheid schuilt hier oogenschijnlijk in het bepalen van de steeds veranderende grens tusschen het *op* en het *achter* van het oorlogsterrein. Ik herhaal oogenschijnlijk. Overwegende toch, dat in de eerste plaats het veldleger aan of nabij de grenzen al spoedig behoefte zal hebben aan veel, onmiddellijke, moeilijk te ramen, medische hulp, zijn in het rapport de veldhospitalen van den M. G. D. aangenomen als de grens tusschen het *op* en het *achter* van de slagvelden, beter gezegd dus van het veldleger. Zooals bereids is medegedeeld, worden de mobiele sanitaire inrichtingen van ons veldleger verdeeld in hoofd- en hulp-, waarbij ook soms nog sectie-verbandplaatsen en veld-hospitalen, welker organisatie voorkomt in het Voorschrift betreffende den M. G. D. Dat voorschrift spreekt ook nog op enkele plaatsen van tijdelijke hospitalen of hospitalen 1e linie, welker oprichting echter geheel afhankelijk blijft van den loop des strijds en dus onzeker is. Eene organisatie ervan is niet aangegeven. Moet ons veldleger wijken, dan zal de oprichting wel achterwege blijven. Rukt het leger op naar de grenzen, dan kunnen die hospitalen noodig blijken voor de zieken en gewonden, voor wie een langdurig vermoeiend transport, dikwerf in boerenwagens of andere geïmproviseerde vervoermiddelen, al te smartelijk en

zelfs doodelijk zou kunnen worden. Vooraf behoort dan echter te worden bepaald of deze tijdelijke hospitalen, die het leger niet in het voortrukken volgen, al dan niet door het Roode Kruis zullen worden bezet. Dat zal alweér voor een groot deel afhangen van den toestand van den medischen dienst te velde en in de liniën en stellingen; want ook geneesheeren en hosp.-soldaten zijn menschen, die, werkende onder zeer ongunstige omstandigheden op het oorlogsveld, meer nog dan hunne strijdende kameraden blootstaan aan de gezondheid en leven verwoestende invloeden van het dag en nacht zwoegen in lazaretten en ambulances met al de diep verantwoordelijke zorgen, daarbij aan hun beleid toevertrouwd. Het behoud der intensiteit van onze levende strijdkrachten bij voortgezette kamp rust toch voor een groot deel in hunne hand, blijft allereerst af hankelijk van hunne bekwaamheid, rustelooze toewijding en zelfverloochening bij het dienen van de mensheid en het vaderland.

In het tweede rapport, beknoptelijk uitgewerkt naar de aanwijzingen van den afgetreden Inspecteur van den M. G. D., waarop verder in te gaan de tijd niet toelaat, is aan het beginsel van *op* en *achter* de slagvelden niet strikt vastgehouden. In beide rapporten is verondersteld, dat Nederland bedreigd wordt uit het Oosten en het Zuiden. Met die veronderstelling tot grondslag werden plannen uitgewerkt voor eene organieke aansluiting en samenwerking, waarbij de dienst langs de etappelijnen, het ziekenvervoer langs de spoorwegen (voor zoover de dienst voor het actieve leger het geregeld transport van zieken en gewonden daarlangs toelaat) en de verpleging in de achterlandsche hospitalen in de beide provinciën Holland voor rekening komt van het Roode Kruis; altijd onder controle voor zooveel noodig van den M. G. D. Want het land verkeert in oorlogstoestand, mitsdien rust op de militaire leiders de volle verantwoordelijkheid voor het behoud van een zoo sterk mogelijk weerbaar leger, waaraan het behoud van Nederland's onafhankelijkheid onafscheidelijk verbonden is.

Het hoofdverschil tusschen de beide rapporten ligt daarin, dat in het eene geene sprake is van het overschrijden des

slagvelds door het Roode Kruis dan in zeer exceptioneele gevallen; terwijl in het andere gerekend wordt op het steeds beschikbaar zijn te velde van mobiele saniteits-colonnes, geformeerd uit artsen en ziekendragers van de Vrijwillige Ziekenverpleging, welke colonnes op aan te wijzen punten bij den IJssel of bezuiden de Maas, den M. G. D. op het slagveld, na hevige bloedige gevechten moeten bijstaan in het vervoer van zieken en gewonden naar de hospitalen van de eerste linie.

En nu zou ik, M. H., met eene kaart van Nederland vóór ons, de wijze waarop, en de wegen, waarlangs het transport van onze zieken en gewonden zou kunnen geregeld worden van de slagliniën naar de achterlandsche hospitalen in Holland, met U nader in bijzonderheden kunnen nagaan. Maar van Uwe aandacht vorderde ik reeds zooveel, dat het onbescheidenheid zou worden, zoo ik U nog geruimen tijd vasthield bij details, die, in en door hunne overstelpende hoeveelheid, slechts een zeer vluchtigen indruk zouden maken en ook daarom maar beter achterwege gelaten kunnen worden. Ik bepaal er mij dan ook toe, U het resultaat mede te deelen, wat betreft het Roode Kruis-personeel, dat bij ruime schatting, gebaseerd op de aanwijzingen van den afgetreden Inspecteur van den M. G. D., noodig zal zijn om te voorzien in de diensten der Vrijwillige Ziekenverpleging, in geval van een oorlog binnen de grenzen van ons land. Deze berekening en organisatie van den Roode Kruisdienst gaat uit van de veronderstelling, dat ons veldleger zich terugtrekt achter de liniën en stellingen en aan den voortdringenden vijand zoo weinig mogelijk buit moet worden gelaten van onze sanitaire inrichtingen, naar den inhoud der Conventie van Genève.

Als grondslag der becijfering is genomen, dat ons leger gemobiliseerd — 8 lichten van het leger, 7 lichten van de landweer — na aftrek van het gewoon verloop, aanvankelijk ruim 200000 man zal tellen, waarvan 70000 voor het veldleger: hoofdkwartier en 4 divisiën. Binnen korten tijd, stel 3 weken na het begin der vijandelikheden, misschien eerder, als er vele en snelle marschen moeten worden afgelegd de gevechten spoedig op elkander volgen en dag en nacht

ingespannen diensten zullen worden gevorderd, zullen er \pm 10% van de legersterkte, dus gemiddeld 20000 man ziek of gewond onder geneeskundige behandeling zijn; misschien minder, laat ons het hopen, maar inderdaad elkeen, die de moeite wil nemen, na te sporen hoe het bij andere oorlogen is toegegaan, zal tot de erkenning komen, dat het cijfer van 10% als maatstaf vertrouwen verdient en niet overdreven is. Ik beroep mij hier op het werk van BLEIBTREU: »Zur Geschichte der Taktik und Strategie», waarvan in 1901 de 2e uitgave verscheen en waarin een afzonderlijk hoofdstuk, getiteld: »Theorie der verliezen» voorkomt. Voegt men bij die 20000 mannen nog een 2000 schepelingen, dan komt men tot een getal van gemiddeld 22000 man, die doorlopend te verplegen zullen zijn, verdeeld over de sanitaire inrichtingen te velde, de achterlandsche hospitalen en voor een klein deel ook over de ambulances of verplegingsplaatsen van enkele etappe-stations. Nu zou men dat getal van 22000 nader kunnen specificceeren in licht- en zwaar-gewonden, in lichte en ernstige zieken, infectie-zieken enz., dat hier echter onnoodig is, waar ons doel is een algemeenen indruk te verkrijgen van wat er in oorlogstijd te verzorgen zal vallen door den M. G. D. en het Roode Kruis. Ik waag mij niet aan eene schatting van het aantal dooden. Bij geen enkelen oorlog is nog gebleken van te veel geneeskundige hulp en ook daarmede rekening houdende, mag eene raming van wat er aan medische krachten noodig zal zijn, nooit te bekrompen of te schriel worden berekend. Dat zou bittere teleurstelling kunnen baren. En ik herhaal het, ook die krachten zijn niet van ijzer en staal; zij zullen geducht lijden onder afmattenden arbeid. Nog dezer dagen — November 1905 — kon men in de dagbladen lezen, dat er volgens de Japansche rapporten; gedurende den Russisch—Japanschen oolog in Azië, alleen van het Japansche leger, in een rond cijfer, 440000 man aan gesneuvelden, gewonden en zieken buiten gevecht zijn gesteld geworden. Bij de opgave is niet vermeld of daaronder ook de verliezen van de vloot zijn begrepen. Ik vermoed, dat het cijfer van 10% verlies voor elk

dier legers blijken zal ver beneden de werkelijkheid te zijn.

In het eerste rapport zijn er voor de organisatie van het Roode Kruis uitgetrokken :

4 evacuatie-hospitalen ;	} waarvan de plaatsen zijn aangegeven,
16 etappe-stations ;	
13 achterlandsche hospitalen ;	

die te zamen 15640 zieken en gewonden zouden moeten opnemen.

Tot verzorging dier patienten worden geraamd noodig te zijn :

397 geneesheeren, dat is 39 à 40 patienten per geneesheer ;

30 apothekers met evenveel assistenten ;

364 ziekendragers ;

1264 verpleegsters, dat is er 1 op de 12 à 13 patienten.

Verder nog \pm 600 vrouwen en mannen als hulppersoneel (administratie en boekhouding, magazijnsbeheer, huishoudelijke en keukendiensten).

Het tweede rapport, beknopt uitgewerkt naar de aanwijzingen van den afgetreden Inspecteur van den M. G. D., leidde den rapporteur tot het volgende resultaat, wat aangaat den oorlogsarbeid van het Roode Kruis :

4 mobiele colonnes, bestemd voor het oorlogsterrein ;

5 hospitalen 1e linie, aan de grens van het oorlogsterrein ;

13 achterlandsche hospitalen.

Daarvoor zijn door den rapporteur geraamd voortdurend noodig te zijn :

382 geneesheeren ;

26 apothekers met evenveel assistenten ;

380 ziekendragers ;

1300 verpleegsters.

Verder \pm 500 vrouwen en mannen als hulppersoneel.

Bij dat, om het zoo te noemen, vaste Roode Kruispersoneel voor oorlogstijd, komen dan, volgens de eischen van het tweede rapport, nog groepen van tijdelijke ziekendragers, 5 groepen te zamen 1200 mannen, voor zich telkens herbalende, kortstondige assistentie bij het ontruimen van de hospitalen der eerste linie, op dagen, dat daarin na hevige gevechten, opeen-

hooping (encombement) te vreezen is van gewonden en zieken.

Als standplaatsen van de hospitalen der eerste linie worden aangewezen: Apeldoorn, Arnhem, Oss, Breda en 's-Hertogenbosch.

Mijn dank aan U, M. H., voor Uw geduldig luisteren naar alles, wat ik gezegd en waarmede ik beproefd heb, beknoptelijk uiteen te zetten de samenwerking van M. G. D. en Roodde Kruis om het leven te redden en het lot te verzachten van de kameraden, die in zorgvolle dagen hun bloed zullen geven voor het behoud van ons kleine, maar daarom niet minder geliefde vaderland.

Mijn dank ook aan het Bestuur, dat mij de gelegenheid bood, hier te komen spreken over een ernstig nationaal belang, dat, bedolven in den stroom der maatschappelijke zorgen, maar al te zeer wordt vergeten en verwaarloosd.

Maar eindigen kan en wil ik niet, zonder een woord te wijden aan de Nederlandsche vrouwen, dien onmisbaren schakel bij den heiligen arbeid der verpleging in dienst van het vaderland, als alle mannenkrachten zullen worden opgeroepen tot den strijd voor het behoud van Nederland's souvereiniteit in eigen kring.

Een oud-Hollandsch rijmpje zegt :

Het huisgezin en heeft geen tier,
Als spinrok baas is van 't rapier.

Die spreuk moge waarheid bevatten, dat zij zoo 't zij; aan het lijdensbed echter kan de vrouw, naast den arts, een waarachtige beschermengel en meer zijn. Maar daarvoor is noodig toewijding en geestdrift; een heilige geestdrift, die aanhoudt en nooit verzwakt, gekweekt door 't innig besef, dat de zonen des lands, die neêr liggen in ellende, recht hebben op eene verzorging, zooals alleen de vrouwenhand ze schenken kan. Dat, ja dat vooral, is der vrouwen waarachtige dienstplicht jegens het vaderland in gevaar.

CARMEN SYLVA, de bekende dichteres, Roemenië's Koningin, wijdde in het laatst van het vorige jaar eenige roerende bladzijden aan hare »Souvenirs de Guerre» van 1878, toen onder hare leiding te Boekarest lazaretten werden ingericht om de

talrijke zieken en gewonden een beschermend dak en voldoende verpleging te bezorgen. Daarvan neem ik uit het „Bulletin Mensuel” van het Fransche Roode Kruis, April 1905, blz. 400, over de volgende regelen, die waardeering en ernstige overweging verdienen, nu en later, als de vrouwenbeweging, bij haar strijd voor de rechten der vrouw en der moeder, het oogenblik gekomen zal achten, hare aandacht ook te wijden aan de plichten, welker trouwe vervulling het vaderland van de vrouw verwacht, als ons volksbestaan wordt bedreigd.

»En temps de paix les nombres ne suggèrent rien à l'esprit. Ce n'est qu'en temps de guerre que l'on comprend ce que veulent dire mille, deux mille, quatre mille blessés

»Anjourd'hui, on parle beaucoup trop de l'émancipation de la femme. Et cependant il est curieux de voir combien peu elle saisit l'occasion de remplir le beau rôle qui lui incombe: le privilège de l'assistance. C'est qu'il faut tant de choses pour être capable de prêter secours. Il faut tant d'intelligence, de coeur, de prévoyance, d'expérience, de bonne humeur, de sacrifice de soi-même, que, pour apprendre à secourir, on doit y consacrer la moitié de sa vie. La guerre, que l'on considère à tous égards, comme le plus grand des maux de l'humanité sert du moins à enseigner l'oubli de soi-même; elle fait entrer en contact avec le coeur et la force d'une nation, elle ramène au même niveau toutes les différences de rang et de classe, et concourt à l'universelle fraternité humaine. Si l'on pouvait seulement garder devant soi le même idéal en temps de paix, on n'aurait pas le temps de songer à l'émancipation de la femme, par simple raison de surmenage.”

Het Ned. Roode Kruis blijve aanbevolen in de vigilantie van het Nederlandsche volk!

De VOORZITTER: Ik dank den geachten spreker voor zijn belangrijk betoog, dat zeker nog in waarde zal toenemen, wanneer men het gedrukt onder de oogen zal hebben.

Waar toch de Heer VERVLOET die stof geheel tot zijn

arbeidsveld heeft gekozen, is het natuurlijk, dat wij niet dadelijk alles, wat door den geachten spreker is gezegd, in zijn vollen omvang in ons kunnen opnemen.

Wanneer ik echter met een enkel woord de gehouden voordracht zou mogen resumeeren, dan komt het mij voor, dat alles zich concentreert in deze beide vragen :

1°. Moet er aansluiting zijn?

2°. Zoo ja, wat kan dan het Roode Kruis, wat kan de Geneeskundige Dienst doen?

Ik hoop, dat, waar wij het genoeg hebben vele mannen van den Militairen Geneeskundigen Dienst in deze vergadering te zien, zij wel een klein tipje van het gordijn zullen willen oplichten, om hoop te geven voor de toekomst, waar zeer zeker ook op dit terrein nog zooveel te doen is.

Na de pauze (waarin de ballotage der voorgestelde leden plaats heeft) worden de beraadslagingen, naar aanleiding van de gehouden voordracht geopend.

De Heer HOOGBOOM :

Mijnheer de Voorzitter ! Naar aanleiding van het gesprokene, zij het mij vergund, eene enkele vraag aan den geachten spreker te stellen.

Heden avond trof het mij, op de stukken, welke ter tafel werden gedeponereerd, te lezen : „Aansluiting van den Geneeskundigen Dienst bij den arbeid van het Roode Kruis” of omgekeerd.

Met het oog op een eventueelen oorlogstoestand ware het wellicht beter geweest, te spreken van „samensmelting” dezer beide lichamen. Wij weten allen, dat noch door de Conventie van Genève, noch door de additioneele artikelen de onschendbaarheid, de z.g. neutraliteit, van het Roode Kruis verzekerd is. Doch ook met het oog op de ervaringen in den oorlog van 1870/71 opgedaan, heeft men er later op de conferentie te Brussel niet aan gedacht, aan het Roode Kruis die voorrechten toe te kennen. Tot heden toe is zijne positie bij internationale overeenkomst niet geregeld.

En toch is het van voldoende bekendheid, dat geen enkele Staat bij machte is zijn Militair Geneeskundigen Dienst zoodanig te organiseeren, dat de hulp van het Roode Kruis zou kunnen worden ontbeerd.

De reden van dien toestand is, dat het in dien oorlog en ook later bij herhaling gebleken is, dat de hulp van het Roode Kruis alleen kan en mag worden aanvaard, wanneer de leden dier Vereeniging zich geheel stellen onder de militaire wetten en werkzaam willen zijn in de functie en op de plaats, hun door het Legerbestuur aangewezen; voor zoover betreft de operatiën te velde b.v., komen zij dus onder de orders van den Commandant van het Veldleger of den bevelvoerende ter plaatse. Ik zou daarom willen vragen of die verhouding reeds op afdoende wijze is geregeld, overtuigd als ik ben, dat mannen, die door hunne bemoeiingen met het Roode Kruis aan het vaderland zulke buitengewoon groote diensten bewijzen, ook genegen zijn over bezwaren van wellicht persoonlijken aard heen te stappen, wanneer het welbegrepen belang voor de groote zaak zulks inderdaad vordert.

De VOORZITTER: Ik wensch den Heer VERVLOET te vragen of hij reeds dadelijk op de gestelde vragen denkt te antwoorden, dan wel of hij dit wil uitstellen tot nog andere heeren hun gevoelen hebben doen blijken.

De Heer VERVLOET: Ik wensch alleen op te merken, dat de door mij gebruikte woorden in overeenstemming zijn met artikel 8 van het Koninklijk Besluit van 6 November 1895, waarin o. a. is bepaald, dat de door de Vereeniging „Het Nederlandsche Roode Kruis”, overeenkomstig het bepaalde bij artikel 1 van genoemd besluit, te verleenen hulp aan zieke en gewonde krijgslieden, in geval van een oorlog, waarbij Nederland betrokken is, geschiedt *in aansluiting* bij de Geneeskundige Diensten der Land- en der Zeemacht.

Er wordt dus bedoeld *aansluiting*. Men kan die aansluiting

nu wel in zeer ruimen zin opvatten, maar voor het oogenblik behooren wij ons er aan te houden, evenals aan het woord *neutraal* in de Conventie van Genève, dat ook de ware bedoeling niet juist weêrgeeft en vervangen dient te worden door het woord *inviolable* (onschendbaar).

Wat nu den dienst van het Roode Kruis op het slagveld betreft, is er geene quaestie van, dat het Roode Kruis voor zich kan eischen eene zelfstandige positie, afgescheiden van den Militairen Geneeskundigen Dienst. Dat, ik herhaal het, kan niet en mag ook niet, omdat op het slagveld het militair gezag en dat alleen alles domineert. Daaraan moeten ook de dienaren van het Roode Kruis zich onderwerpen. Aan die onverbiddelijke wet moet iedereen gehoorzamen; kan men zich daarin niet schikken, dan heeft de verantwoordelijke opperbevelhebber het recht, die dienaren af te wijzen.

Eene dergelijke regeling bestaat er dan ook voor buitenlandsche Roode Kruisvereenigingen, en juist het gemis van die eenheid is vooral gevoeld in den jongsten oorlog in Transvaal. Aan de Boerenlegers ontbrak alle militair-georganiseerde geneeskundige dienst. Elke ambulance, nationaal of internationaal, ageerde op eigen gezag. Zij werden dan ook herhaaldelijk opgepakt en aangehouden. De dienst werd daardoor zeer belemmerd, tot groot nadeel van de slachtoffers.

Daarbij kwam de quaestie der vlag van de ambulances; ieder voerde zijne eigen nationale vlag, totdat de vijand ook zulks niet meer duldde.

Op het slagveld kent en erkent men slechts de vlag van de oorlogvoerende partijen en geene andere. Anders handelende, kan dit oorzaak zijn van veel verwarring en misverstand met de daaraan verbonden rampzalige gevolgen.

De quaestie der vlag werd dan ook door het Hoofdcomité van het Roode Kruis onder de aandacht onzer Regeering gebracht. Andere Mogendheden, hierover geraadpleegd, oordeelden, wat de meerderheid betreft, dat op het slagveld alleen de vlag der oorlogvoerenden mag worden geheschen en de Vrijwillige Ziekenverpleging zich eenvoudig heeft te

gedragen naar de beschikkingen van den Militairen Geneeskundigen Dienst.

Ik meen hiermede de gestelde vraag zoo goed mogelijk te hebben beantwoord.

De Heer QUANJER. Het is zeker ook uit naam van velen onzer, wanneer ik verklaar, dat de voordracht van den Heer VERVLOET met zeer veel belangstelling is aangehoord. Wanneer ik zóó over het Roode Kruis hoor spreken, kan ik de ver-zuchting niet weerhouden: moge de propaganda voor het Roode Kruis dit meer en meer in het land in bloei doen toenemen! En waar zoo welsprekend ook gesproken is over de nationale vlag, daar is het zeker te wenschen, dat mannen, met zooveel oratorisch talent begaafd als de spreker, over het geheele land hunne stem laten hooren om het edel streven van het Roode Kruis meer algemeen te doen kennen.

Zeker, tekortkomingen van den Militairen Geneeskundigen Dienst in oorlogstijd zullen er zijn. Of het echter zoo erg is als door den Heer VERVLOET is geschetst, hoop ik dat niet het geval zal wezen.

Ik begin met het ziekencijfer van 22000 man; ik ben gekomen tot eene schatting van 10000 man. Ik geloof, dat de fout van den spreker hierin gelegen is, dat hij alle gewonden tegelijk in de verpleging heeft opgenomen en niet heeft afgetrokken de later herstelden.

Ik heb eene berekening geraadpleegd omtrent een verslag van 1870, het getal manschappen dat aan den oorlog deelnam en het aantal plaatsen, die in de hospitalen waren ingenomen, en zoo ben ik tot mijn cijfer gekomen. Daarbij bedenke men, dat de oorlog van 1870 ongeveer een jaar heeft geduurd, terwijl men wel kan aannemen, dat, wanneer wij in een oorlog gewikkeld mochten worden, de oorlogstijd korter zal zijn, zoodat ik meen, dat geen hooger cijfer dan 10000 behoeft te worden aangenomen. En nu meen ik, dat onze Geneeskundige Dienst zóó is ingericht, dat ons aantal

ziekendragers voldoende is; ook zijn er genoeg hospitaalsoldaten.

Ik wil hiermede nu niet zeggen, dat allen zoo schitterend geoefend zijn, maar de quantiteit is voldoende.

Wanneer ik mij voorts voorstel hoe het gaan zal, als er een veldslag geleverd wordt, dan zullen er zeker voldoende ziekendragers zijn, in staat om de gewonde militairen naar de plaatsen te brengen, van waar ze dan verder vervoerd zullen worden door de personen, die ze aldaar in ontvangst kunnen nemen om ze verder naar de verplegingsplaatsen te brengen. Voor dezen dienst zullen er zeker menschen uit het leger moeten zijn, doch hier zullen ongetwijfeld ook wel vele vrijwillige ziekenverplegers kunnen gebezigd worden. In 1870, na den slag bij Weissenburg, is door de vrijwillige ziekenverpleging alles gedaan en men kan wel als waarschijnlijk aannemen, dat vooral in het begin van den oorlog het naar achteren brengen der gewonden door vrijwillige krachten zal plaats hebben.

Wanneer men alles onder cijfers brengt, dan geloof ik niet, dat men tot zulke onbevredigende cijfers zal komen als door den Heer VERVLOET zijn aangegeven.

Wat het aantal officieren van gezondheid betreft, dit is zeker klein, maar de mogelijkheid is geenszins uitgesloten, dat daarin verandering komt, vooral met het oog op de veranderde omstandigheden. Het laat zich bijv. begrijpen, dat vroeger bij den korten dienstplicht, een student in de medicijnen liever bij de militie werd ingedeeld dan reserve-officier van gezondheid te worden; doch thans, bij den zoo langdurigen dienstplicht, is het aan te nemen, dat de daartoe bevoegden liever zullen zijn reserve-officier van gezondheid dan gewoon milicien.

Voorts is door den Heer VERVLOET over het hoofd gezien het aantal gepensioneerde officieren van gezondheid, die, in tijd van oorlog, weêr, voor zooveel zij kunnen, in actieven dienst zullen moeten komen.

Wanneer ik nu het vraagstuk der aansluiting van het

Roode Kruis bij den Militairen Geneeskundigen Dienst nader bezie, dan zou ik meenen, dat nog andere zaken noodig zijn dan die door den Heer VERVLOET aangegeven werden.

Zoo zou het zeker wenschelijk zijn, dat in oorlogstijd door het Roode Kruis een bureau werd opgericht in het centrum van het land, waar alle betrekkingen van den soldaat te weten kunnen komen of hunne zonen of familieleden al dan niet in een hospitaal zijn opgenomen. Voor de krijgsgevangenen is zulk een informatie-bureau voorgeschreven in het reglement van den Haag; dus ook voor de *zieke* krijgsgevangenen.

Het spreekt van zelf, dat men ook een dergelijk bureau moet hebben voor zijne eigen gewonden. Het is zeer noodig, dat dit alles in vreedestijd behoorlijk worde voorbereid.

Verder zou het Roode Kruis het als zijn plicht kunnen beschouwen te zorgen, voor wat men in Duitschland noemt „Liebesgaben”. Het is noodig, dat er in het hart des lands zij eene verzamelplaats, waar ieder zijne bijdrage in natura of in geld ten behoeve van het leger te velde kan toezenden. Dit alles moet dan worden verzonden en wel behoorlijk gescheiden, wat voor de gewonden en wat voor de gezonden bestemd is, met het oog op de Conventie van Genève, die geen Rood Kruis toelaat op giften, voor gezonden bestemd. Het zal eene dankbare taak voor het Roode Kruis zijn, wanneer het ook die zorg op zich zou nemen. En daarvoor is zeker veel meer noodig dan men zoo oppervlakkig zou denken.

Als men nagaat, hoe in Duitschland de comité's dit doen, dan kan men zich een denkbeeld maken van den omvang der daaraan verbonden werkzaamheden. Allerlei komt er bij te pas: de sorteering, de boekhouding, verpakking, de juiste plaatsen, waarheen alles verzonden moet worden; de gedelegeerden, die moeten zorgen, dat alles ter bestemder plaats komt en nog zooveel meer.

Dat eene goede organisatie van dezen dienst noodig is, is vooral gebleken in 1870. Om een voorbeeld te noemen, werd in Saksen een groot aantal goederen en lafenismiddelen bijeen-

gebracht en naar het oorlogsterrein verzonden ten behoeve van de Saksische troepen. Deze goederen passeerden veldhospitalen, die aan allerlei gebrek hadden, zonder dat deze iets bekwamen.

Deze zaak is dus niet zoo eenvoudig te regelen als men wel zou meenen.

Ik heb mij over dit alles eenigszins uitvoerig uitgelaten om daardoor te doen uitkomen, hoe noodzakelijk voorbereiding voor de te vervullen taak is, aan welke voorbereiding nog wel het een en ander ontbreekt. Zeer zeker, de mannen van het Roode Kruis zijn allen met den besten wil beziel, doch de meest goede wil baat niet veel, wanneer niet alles behoorlijk is voorbereid. Als er thans iets gebeurt, dan moet men alles van meet af beginnen. De oorzaak hiervan moet vooral hierin gezocht worden, dat het Roode Kruis niet in een toestand van bloei verkeert en daarom dan ook niet doen kan, wat noodig is voor eene doeltreffende voorbereiding.

En daarom is het zoozeer noodig, dat alles worde gedaan, wat kan om de plaatselijke comités tot bloei te brengen.

Er zijn tal van zaken, waarop ik in dit verband zou kunnen wijzen; ik wensch mij echter te bepalen tot het vestigen der aandacht op het Witte en het Groene Kruis, om te doen zien op welke wijze dergelijke vereenigingen steeds kunnen bloeien; voortdurend ziet men afdeelingen van het Groene Kruis verrijzen.

Met zeer veel genoegen heb ik gezien de oprichting van een consultatie-bureau voor tuberculose-lijdens door het Mannencomité 's-Gravenhage van het Roode Kruis. Dergelijke daden zijn noodig om den bloei der afdeelingen van het Roode Kruis algemeen te doen worden.

Het is daarom, dat ik terugkom op de peroratie van den Heer VERVLOET. Zeker, de hulp van de vrouw is voortreffelijk als ziekenverpleegster. Maar de vrouw moet ook haar invloed aanwenden tot stichting en in stand houden van afdeelingen van het Roode Kruis. Dan zal die instelling bloeien en groeien!

De Heer VERVLOET: Ik dank den Heer QUANJER hartelijk voor de zeer gewaardeerde woorden, tot mij persoonlijk gericht, en zeer gaarne wil ik nader overwegen, in hoever ik inderdaad over de middelen beschik om in ons land op te treden voor onze nationale Vereeniging, die, ik erken het, meer waardeering en steun verdient.

Zeer zeker zijn door den Heer QUANJER zeer behartigenswaardige opmerkingen gemaakt. Hij heeft belangrijke onderwerpen aangeroerd, die door mij niet zijn besproken, en zoo ik zulks niet gedaan heb, is het eene voorbedachtelijke omissie, ook voortvloeiende uit zekere discretie. Want ik heb hier gesproken voor mijn persoon en niet als woordvoerder van het Roode Kruis. Het Hoofdcmité is dan ook in 't minst niet gebonden aan de denkbeelden, die ik het voorrecht heb gehad, in dezen kring te ontwikkelen. Ik constateer zulks uitdrukkelijk. Daarbij komt dan nog, dat in aantocht is eene commissie, welke — onder nadere goedkeuring der Regeering — met vertegenwoordigers van het Roode Kruis in overleg zal treden ook over de onderwerpen, waarop door den Heer QUANJER is gewezen.

En daarom heb ik mij niet bevoegd geacht, die punten hier uitvoerig te gaan behandelen, wat te gemakkelijker viel, nu zij toch eerst aan de orde kunnen komen na regeling van de eigenlijke, toch al zware taak der Vrijwillige Ziekenverpleging in oorlogstijd.

Door mij is bij de uiteenzetting mijner denkbeelden alleen gebruik gemaakt van feiten, voorschriften en gebeurtenissen, die aan de hand van, voor iedereen bereikbare, documenten kunnen worden gecontroleerd en critisch beoordeeld. Toen ik dan ook sprak van tekortkomsten bij den Mil. Geneesk. Dienst, doelde zulks op de eischen voor de oorlogsorganisatie en directe mobilisatie, maar niet op andere fouten en gebreken, tot welker beoordeeling ik mij niet bevoegd acht.

Beproefd is alleen, meer in het licht te stellen bestaande toestanden bij den Mil. Gen. Dienst en ons Roode Kruis, en daardoor zoo mogelijk de overtuiging te wekken, dat hier

voor de zorg van 's lands zonen in oorlogstijd nog veel te regelen blijft om bij mobilisatie van het leger onmiddellijk gereed en dus gerust te zijn.

De Heer QUANJER gelieve die verzekering wel te willen aanvaarden. Op mijne beurt gewond op het slagveld, heb ik te zeer de trouwe zorg, de rustelooze toewijding van onze militaire geneesheeren leeren waardeeren, om met deze bespreking der verpleging van onze zieke en gewonde mannen in oorlogstijd iets anders te bedoelen dan organieke tekortkomsten, op welke voortbestaan wij hier niet verder ingaan. Bezuiniging zal ook hier haar invloed, misschien niet altijd ten goede, doen gelden.

Het is helaas waar, dat ons Rode Kruis meer sympathie en deelname behoeft dan waarin het zich mag verheugen. En toch zoo de natie wilde en algemeenen steun schonk, zou er, naast het officieele korps van den Gen. Dienst eene nationale corporatie kunnen opbloeien, welke beide lichamen gemeenschappelijk zoo ontzettend veel leed zouden kunnen verzachten en zooveel mannen zouden kunnen behouden in kommervolle dagen voor het vaderland.

De Belgische, Fransche, Duitsche, Oostenrijksche, ook weldra de Zwitsersche Rode Kruisverenigingen hebben hare officieele reglementen, die de onderlinge verhouding tusschen Gen. Dienst en Rode Kruis tot in bijzonderheden regelen en nauwkeurig elks taak aanwijzen in oorlogstijd.

Dit nu ontbreekt bij ons en de commissie, waarover daar straks gesproken werd, kan hoogstwaarschijnlijk medewerken om daarin verbetering te brengen. En is hier eenmaal overeenstemming verkregen, dan zal er zekerheid zijn omtrent elks diensten *op* en *achter* het oorlogsterrein en alle twijfel zijn weggenomen over den omvang van de taak der Vrijwillige Ziekenverpleging bij hare werkdadige aansluiting in oorlogstijd. Wellicht kan wat in deze bijeenkomst is gesproken en opgemerkt, de zaak der geneeskundige verpleging in tijd van oorlog een stap verder brengen en wat meer steun bezorgen aan Nederland's Rode Kruis.

Mocht dat alles eens verwezenlijkt kunnen worden, het Rode

Kruis in ons land daardoor onbetwistbaar aan prestige winnen, dan voorzeker zou veel, wat nu nog tot de vrome wenschen behoort, kunnen tot stand worden gebracht, en uit vele corporatiën één krachtige organisatie kunnen geboren worden, omtrent welker heilzame werking inderdaad geen nader betoog vereischt wordt.

De Heer VAN DER HEGGE ZIJNEN: Als ik den Kolonel QUANJER goed begrepen heb, dan is het zijne bedoeling, dat van het Roode Kruis moet uitgaan het streven om te zorgen voor wat voor den gewonden man noodig is. Ik geloof echter niet, dat dit de taak is van het Roode Kruis waarvan de roeping, naar mijne meening, is om in ons land, bij het groot incompleet aan militaire geneeskundigen, genees- en heilkundige hulp te verleenen aan de troepen achter het slagveld. Ik zou meenen, dat *hierin* in hoofdzaak de roemvolle taak van het Roode Kruis gelegen is.

De Heer QUANJER: Wanneer twee menschen te zamen eene zaak hebben te doen, dan zullen zij daarover confereeren en bespreken, hoe men tot het gewenschte resultaat kan geraken. Wanneer de regeering in tijd van oorlog wil zorgen voor eene goede verpleging der gewonden, dan zal het zeker wenschelijk zijn, dat er een contract besta met het Roode Kruis, waarbij duidelijk zal zijn aangewezen, wat de een en wat de ander zal doen. Wanneer men nu in dien geest werkzaam zou wezen, dan zal men zeker tot een gewenschten toestand kunnen komen. Zooals de toestand thans is, kan het gouvernement aan het Roode Kruis niet zeggen: gij *moet* dit doen.

Wat Duitschland betreft, meen ik er op te moeten wijzen, dat daar eene vrijwillige ziekenverpleging bestaat, waarbij alles nauwkeurig is voorbereid.

Wat de opmerking van den Heer VAN DER HEGGE ZIJNEN betreft, komt het mij voor, alsof deze zich, bij de door hem gestelde vraag, wat veel geplaatst heeft op het militair standpunt. M. i. moet men zich stellen in de plaats van de menschen,

die wat willen geven, en gaat het niet aan te zeggen : het Roode Kruis zal alleen dit en dat doen. De omstandigheden zullen de Vereeniging tot meer algemeene werkzaamheden dwingen !

De Heer VERVLOET : Ik heb straks nog een punt uit de eerste rede van den heer QUANJER vergeten 1). De geachte spreker, handelende over de verpleging der zieke en gewonde soldaten, oordeelde de cijfers, door mij genoemd, wel wat te hoog. Ik veroorloof mij echter op te merken, dat toen met den vorigen Inspecteur van den M. G. D. gecorrespondeerd werd over de samenwerking van het Roode Kruis met den Militairen Geneeskundigen Dienst, in een der gewisselde brieven genoemd werd het cijfer van 10 pct. zieken en gewonden, zoodat men wel rekenen kan op een gemiddeld aantal van 20000 man, wier verpleging binnen enkele weken noodig zou kunnen worden.

Van dat wisselend aantal werden er 10000 in doorlopende verpleging bij het Roode Kruis in het achterland geschat, waarbij dan nog komen 2000 schepelingen.

In de rapporten is voorbedachtelijk geraamd 15000 zieken en gewonden, omdat de ondervinding heeft geleerd, dat dergelijke ramingen meestal in het nadeel der zieken en gewonden nitloopen. Wanneer de tijd het toeliet, zou ik nader kunnen aantonen, dat de cijfers, in het rapport genoemd, werkelijk niet overdreven zijn. Ik acht het noodig, dit te zeggen, omdat dat rapport is uitgegeven op last van het Hoofdcmité.

Nog een enkele opmerking. Er is gevraagd : hoe kan de Regeering voorschriften geven aan het Roode Kruis? Mij dunkt, dat zulks, even goed als in België, Frankrijk, Duitschland, enz., in ons land mogelijk en, wegens doel en bestemming van het Roode Kruis, ook noodig is. De Vereeniging is ingesteld bij Kon. Besluit; de Voorzitter van het Hoofdcmité wordt door de Koningin benoemd; evenzoo de leden en

Zie verder Bijlage B.

de secretaris van het college, in beschikking op eene daartoe aan de Koningin te doene voordracht. De Inspecteurs der Geneesk. Diensten van Land- en van Zeemacht zijn, ambts-halve, mede lid van het Hoofdcomit e.

De voordracht tot lid geschiedt uit eene lijst van candidaten, bij meerderheid van stemmen opgemaakt ter algemeene vergadering. De plaatselijke comit es en correspondenten werken daartoe mede. De Koningin is echter aan de voordracht volstrekt niet gebonden.

Uit de Staatskas wordt jaarlijks f 1000 subsidie verleend. Onze nationale vereeniging heeft dus in hare organisatie in menig opzicht het karakter eener staatsinstelling, over welker diensten, uit nationale bijdragen bekostigd, in dagen van nood, ten dienste van volk en land wordt beschikt. Ter verwezenlijking daarvan blijft echter noodig de rechtstreeksche, onafgebroken medewerking van de geheele natie.

Pogingen om te komen tot een gemeenschappelijk opgemaakten leidraad als basis voor de oorlogstaak van het Roode Kruis, zullen bij het Hoofdcomit e steeds een gunstig onthaal vinden.

En zeker zal, als wij het ten minste ernstig willen, ook bij ons, in het hooge belang eener goed georganiseerde aansluiting en samenwerking, te verwezenlijken zijn wat bij verscheidene buitenlandsche Rijken reeds bestaat.

De VOORZITTER: Wanneer ik let op den reeds gevorderden tijd, dan geloof ik, dat het oogenblik gekomen is om de vergadering te sluiten. Vooraf echter wensch ik nog eene kleine resumptie te geven van hetgeen heden avond besproken is. Mij dunkt, dat het groot belang der zaak en de openbaarheid, die aan onze handelingen wordt gegeven, daartoe dringt.

Het staat als een paal boven water, dat voor den gewonden en zieken soldaat gezorgd moet worden.

In den Militairen Geneeskundigen Dienst vindt men eene kern van beproefde mannen, op wie niets is af te dingen; doch hun getal is niet groot genoeg. Daarnaast nu heeft men het Roode Kruis en nu is de vraag: hoe is op de beste

wijze te komen tot aansluiting van beide instellingen. Hieromtrent nu zijn verschillende gezichtspunten geopend en zelfs de Heer QUANJER, die hier den Militairen Geneeskundigen Dienst vertegenwoordigt, heeft op verruiming der werkkrachten aangedrongen. Er is veel arbeid te verrichten; ik vond het dan ook een lichtpunt, toen medegedeeld werd, dat eene commissie is of zal worden gevormd, om te overwegen op welke wijze de aansluiting kan worden verkregen en gewaarborgd.

Hiermede is de verwachting gerechtigd, dat het beoogde doel zal worden bereikt door overleg en op den voet eener combinatie van twee vennoten, terwijl daarbij zal worden vastgesteld, wat ieder der partijen zal kunnen en moeten leveren.

Ik ben volkomen overtuigd, dat het in Nederland een goeden indruk zal maken, wanneer men verneemt, dat krachtige pogingen worden aangewend, om de zoozeer gewenschte aansluiting te verkrijgen. En wanneer eenmaal de werkkring van het Roode Kruis duidelijk zal zijn omschreven, dan is het zeker, dat het ook aan meerderen finantieelen steun niet zal ontbreken. Ik dank nogmaals den Heer VERVLOET voor zijne voordracht en de andere heeren, die aan het debat hebben deelgenomen.

Gaarne kwijt ik mij voorts van de aangename verplichting, om den Voorzitter en de leden van het Hoofdcmité van het Roode Kruis, die door hunne aanwezigheid hunne belangstelling in de werkzaamheden onzer Vereeniging lieten blijken, mijn dank te betuigen.

En hiermede, Mijne Heeren, sluit ik deze vergadering.

BIJLAGE A.

Bij Regeeringsbesluit van 10 October 1892 zijn in Frankrijk, behalve het Roode Kruis, twee vrouwen-vereeningen: »L'Union des femmes de France" en »L'association des dames françaises'', erkend als societeiten van openbaar nut, tot het verleen van hulp bij ziekten en daarmede verwante toestanden.

Aan deze drie societeiten speciaal is bij datzelfde besluit het recht verleend om, in oorlogstijd, de geneeskundige diensten van land- en van zeemacht bij te staan. Daartoe zijn zij steeds onderworpen aan het toezicht van de chefs van genoemde diensten.

Alle andere vereeningen voor hetzelfde doel gevormd, behooren zich in oorlogstijd aan te sluiten aan een der drie bovenvermelde societeiten en moeten zich dan geheel gedragen naar de bepalingen van het regeeringsbesluit.

Na in art. 2 de functiën van de drie societeiten te hebben gespecificeerd, eindigt dit artikel aldus:

De werkkring van de Vrijwillige Ziekenverpleging (Sociétés d'assistance) strekt zich niet uit tot den dienst aan het front en in de evacuatie-hospitalen, die uitsluitend toegewezen zijn aan den Militairen Geneeskundigen Dienst.

Voor den dienst van het Roode Kruis is Frankrijk verdeeld in 20 *régions* voor 19 legerkorpsen, waarin het Fransche leger is verdeeld, en het Militair Gouvernement van Parijs, omvatende 2 departementen; men zou kunnen zeggen »de Stelling van Parijs''. Bovendien nog 1 legerkorps voor Algiers. Te zamen 20 korpsen.

Dienovereenkomstig telt het Roode Kruis 21 afdeelingen of *régions*, elk behorende bij een legerafdeeling en daarmede verband houdende om, in oorlogstijd, daaraan hoofdzakelijk hulp te verleen. De Roode Kruisafdeeling

voor het het Militair Gouvernement van Parijs neemt daarbij eene zelfstandige positie in.

De Roode Kruisafdeeling volgt met hare veld-hospitalen de bewegingen van het legerkorps, naar de aanwijzingen van den Militairen Geneeskundigen Dienst.

Het Fransche Roode Kruis beschikt volgens zijn jongste verslag, uitgebracht in Mei 1905, over circa 20000 bedden in tijdelijke achterlandsche hospitalen (hôpitaux auxiliaires du territoire);

87 verplegingsplaatsen bij de spoorwegstations (infirmeries de gare), en

28 veld-hospitalen (hôpitaux de campagne), die het veld-leger op korten afstand volgen.

Daarbij komen dan nog de verplegingsinrichtingen van de beide vrouwen-vereeningen, waarover ik nu verder niet in bijzonderheden tred; evenmin over de écoles dispensaires van het Roode Kruis voor de opleiding van ziekenverpleegsters, waarvan er 18 bestaan.

De beschikbare geldmiddelen bedroegen, volgens het bovenbedoelde verslag, 9.788.358 frs; de waarde van het, voor een groot deel te Boulogne aanwezige materieel 2.619.835 frs.

Aan het Roode Kruis wordt in oorlogstijd geldelijke vergoeding verstrekt voor de verpleging.

De taak en werkkring van de Duitsche Vrijwillige Ziekenverpleging, in tijd van oorlog, is zeer uitvoerig geregeld bij Keizerlijk Besluit van 18 December 1902. Die regeling vormt de zesde afdeeling van het Voorschrift voor den Geneeskundigen Dienst van het Leger.

Daarbij zijn erkend tot ondersteuning van dien dienst in oorlogstijd: de Duitsche Landsvereeningen van het Roode Kruis (Pruisen, Beieren, Saksen, Wurtemberg, Baden), met de vereeningen, die zich daarbij hebben aangesloten; verder de Johanniter-, Malthazer- en St. George-Ridderorden, die zich reeds in vreedstijd binnen de grenzen van het Duitsche Rijk met ziekenverpleging onledig houden.

Alle andere vereenigingen zijn uitgesloten, tenzij ingedeeld bij of ondergeschikt gemaakt aan het Roode Kruis of een der genoemde Ridderorden.

Aan het hoofd van de geheele Vrijwillige Ziekenverpleging staat een Keizerlijk Commissaris en Militair Inspecteur, die reeds in vreedetijd door den Keizer benoemd wordt.

De Vrijwillige Ziekenverpleging neemt geene zelfstandige positie in naast den Militairen Geneeskundigen Dienst. Zij is in oorlogstijd daaraan ondergeschikt en dan ook onvoorwaardelijk verplicht, zich te gedragen naar de voorschriften van de militaire en militair-geneeskundige autoriteiten.

Daartegenover staat, dat in het Keizerlijk Besluit zeer vrijgevege bepalingen zijn opgenomen, betreffende de vergoedingen in geld, vrij onderhoud, kosteloze verpleging in geval van ziekte, enz.

De taak van de Vrijwillige Ziekenverpleging in den rug van het leger wordt verdeeld in :

De eigenlijke ziekenverpleging ;

Het ziekenvervoer ; en

De depôtdienst.

Alleen in dringend noodgeval kan de dienst van de Vrijwillige Ziekenverpleging in de 1e linie, dat is in aansluiting aan het veldleger, gevorderd worden. In dergelijke omstandigheden wordt het personeel ingedeeld bij de afdeelingen van den Militairen Geneeskundigen Dienst.

Het personeel der Vrijwillige Ziekenverpleging wordt verdeeld in :

1. Verplegingspersoneel voor de lazaretten.

Voor elk Legerkorps wordt een afzonderlijke lazaret-troep gevormd, als toevoegsel aan het oorlogslazaret voor het betrokken korps. Het personeel bestaat uit ziekenverplegers (ziekendragers), verpleegsters, koks en kokkinnen. De troep werkt in de etappe- en vaste oorlogs-lazaretten.

2. Begeleidingspersoneel.

Dit wordt gevormd uit verplegers (ziekendragers) en verpleegsters. Het dient voornamelijk om het mil. geneesk.

personeel bij te staan in het transport van gewonden en zieken naar de reserve-lazaretten. Ook kan het benut worden voor verband- en ververschingsstations.

3. Transportpersoneel.

Bij elke etappe-inspectie wordt een afzonderlijke transport-troep ingedeeld. Deze bestaat uit ziekendragers tot vervoer van gewonden en zieken uit de lazaretten naar de spoorstations en omgekeerd. Dit personeel kan ook in dringende gevallen naar het slagveld worden opgeroepen.

4. Depôtpersoneel.

Bestemd voor de depôts, waar de giften en gaven in goederen voor de veld- en bezettingslegers worden verzameld en naar hare verschillende bestemmingen geëxpédieerd; een zeer omvangrijke arbeid bij een leger, dat, millioenen sterk, verplicht kan worden naar alle richtingen op te rukken, in verschillende geheel zelfstandige legerafdeelingen opgelost.

Het Duitsche leger bestaat uit 23 legerkorpsen, voor welker verzorging, in oorlogstijd, 52000 man militair hospitaalpersoneel is bestemd, om dienst te doen in de 1e linie. Per legerkorps ± 2260, van welke 1150 ziekendragers.

De Landweervereenigingen van het Duitsche Roode Kruis, aan welker hoofd staat een Centraal Comité, dat te Berlijn zetelt, zijn verdeeld in provinciale en deze weêr in districts- of onderafdeelingen. De vereenigingen, waarvan de Pruisische en de Beiersche de voornaamste zijn, leggen zich, met het oog op den aard der oorlogen, waartoe het Duitsche leger kan geroepen worden, voornamelijk toe op het formeeren van geoefende transport- of gezondheidscolonnes tot vervoer van zieken en gewonden. De Vrouwenvereenigingen van het Roode Kruis en de reeds genoemde Ridderorden bepalen zich meer tot de inrichting van ziekenhuizen en de opleiding van verplegers en verpleegsters. Steeds is er een groote voorraad materieel, voornamelijk te Berlijn voorhanden. Waar de legers naar alle windstreken kunnen worden heengezonden, ligt het voor de hand, dat eene nadere localisatie

van den Roode Kruisarbeid eerst in oorlogstijd doeltreffend kan plaats hebben. Het Beiersche Roode Kruis wordt overigens gezegd het in uitrusting en organisatie van alle Deutsche Roode Kruisverenigingen te winnen.

Tot slot enkele cijfers, ontleend aan het jongste verslag der Handelingen van het Centraalcomité en speciaal van den toestand der Pruisische Landsvereniging van het Roode Kruis, verschenen in 1905.

Zij telt 14 provinciale afdeelingen, die o. a. ter beschikking hadden :

4855 geofende leden van *militaire* transportcolonnes, aangesloten bij het Roode Kruis.

3659 geofende leden van *Roode Kruis*-transportcolonnes.

1697 geofende ziekenverplegers.

1153 geofende ziekenverpleegsters.

628 aan geene militaire dienstplichten gebonden artsen.

De Pruisische Vereeniging schat het aantal beschikbare bedden op ruim 12250, over de provinciën verdeeld. Deze opgaven zoude ik kunnen aanvullen met die, ontleend aan de verslagen van het Beiersche Roode Kruis, dat zeer ruim nitgerust is, en van nog andere dergelijke Landsverenigingen. Het opgegevene is echter, naar ik meen, voldoende om zich eenige voorstelling te maken van de Roode Kruiskrachten, die, in tijd van oorlog, ter beschikking zullen zijn voor de verpleging van zieken en gewonden van de Deutsche legers.

De organisatie van het Belgische Roode Kruis is vastgesteld bij Kon. Besluit van 22 Januari 1892, N°. 10199 en in verband daarmede nader in bijzonderheden geregeld bij een ministerieel voorschrift van 25 Februari 1893.

Het Belgische Roode Kruis moet zich, zoodra het in oorlogstijd actief optreedt, geheel gedragen naar het Reglement voor den Geneeskundigen Dienst voor het leger te velde.

Philantropische vereenigingen of societeiten kunnen met goedkeuring van het Hoofd- of Besturend Comité als ondercomités in de Vereeniging worden opgenomen. Zij moeten echter vooraf

hare instemming betuigen met de statuten van het Roode Kruis.

Overal, waar het zijn nut kan hebben, worden door het Hoofdcmité Vrouwen- of Damescomités ingesteld.

In oorlogstijd omvat de taak van het Belgische Roode Kruis :

- 1° den dienst bij het veldleger ;
- 2° den dienst in de versterkte plaatsen ;
- 3° den dienst in de open of niet versterkte plaatsen.

Voor den dienst sub 1° vermeld, die bij de verbandplaatsen begint, organiseert het Roode Kruis ambulances, tijdelijke hospitalen (hospitaux volants) en hospitaal- of ziekentreinen (trains sanitaires).

Voor de 5 divisien, waarin het Belgische leger is verdeeld, worden er 5 Roode Kruisambulances georganiseerd, naar de voorschriften voor de militaire ambulances. Tot standplaatsen ervan zijn aangewezen de steden Gent, Leuven, Luik, Brussel en Antwerpen.

Het personeel en materieel van eene dergelijke ambulance bestaat uit :

- 7 geneesheeren (5 voor de wagens) ;
- 1 apotheker ;
- 1 administrateur ;
- 1 sergeant-majoor,)
- 10 korporaaals,) ambulanciers ;
- 120 soldaten,)

10 conducteurs voor de 5 vierwielige voertuigen der ambulance, elk met zes brancards.

Per divisie moeten er 2 hospitaux volants worden geformeerd. Te zamen dus 10 dergelijke hospitalen. De gewestelijke werkring voor elk van die ziekenetablissemten is, in verband met de divisie, waartoe het behoort, nader aangewezen. Zij worden ook georganiseerd naar het militaire type.

Hét personeel en materieel van een hôpital volant bestaat uit :

- 3 geneesheeren ;
- 2 apothekers ;
- 1 administrateur ;

1 sergeant-majoor, magazijnbeheerder,	}	ambulanciers ;
1 kok,		
1 ziekendrankbereider (tisanier),		
30 korporaals en soldaten,		
8 conducteurs voor de ondervolgende voertuigen :		
1 ambulancewagen op 4 wielen ;		
1 apotheek ;		
2 administratie-wagens.		

Voor de trains sanitaires (hospitaaltreinen) is geene organisatie vastgesteld. Voorgescreven is, dat er op de tusschengelegen en aankomst-stations diensten behooren te worden georganiseerd tot het verstrekken van voedsel en het verleenen van geneeskundige hulp.

Voor den dienst in de *versterkte plaatsen* zijn het Roode Kruis aangewezen : Antwerpen, Luik, Namen, Dendermonde en Diest. De organisatie van het personeel en materieel van dien dienst behoort zooveel mogelijk te worden voorbereid. Het personeel moet talrijk en goed onderlegd zijn. Cijfers, regelende de sterkte van het personeel, zijn niet vastgesteld. Die leemte kan in oorlogstijd wel eens moeilijkheden opleveren, bij verschil van inzicht.

Het doel van den dienst in de *open plaatsen* of steden is de verpleging te verzekeren van de patienten, die geëvacueerd worden van de slagvelden, uit de versterkte plaatsen en andere binnenlandsche hospitalen.

Daartoe worden, van den eersten dag der mobilisatie af, de militaire hospitalen te Gent, Brugge, Oostende, Iperen, Bergen, Doornik en Arlon door het Roode Kruis bezet.

Reeds in vreedestijd behoort daarvoor het medisch-, verplegings- en administratief-personeel van het Roode Kruis te worden aangewezen. Het verplegings- of hospitaal-personeel zoo talrijk mogelijk. Ook moet het Roode Kruis in die plaatsen zich verzekeren van de noodige middelen tot transport der patienten van den spoortrein naar het hospitaal.

De lijdens worden, desvereischt, opgenomen in verschillende gebouwen, als zulks noodig is.

Al het mannelijk en vrouwelijk personeel, ingedeeld bij de Roode Kruisambulances en de hôpitaux volants, de geneesheeren daaronder begrepen, ontvangt in tijd van oorlog, bij de aansluiting aan het veldleger, van rijkswegen financiële vergoeding voor zijne diensten. Het bedrag daarvan is voor iedere functie vastgesteld. Voor de vrouwelijke verpleegster (ambulanciëre) bedraagt de vergoeding frs. 5 per dag; als zij chef is, frs. 6. Voor de verschillende graden der ambulanciers wisselt het tusschen 5—3 frs.

Het subalterne (ondergeschikte) personeel, dus niet de geneesheeren, apothekers en administrateurs, krijgt bovendien voeding in natura en verblijf.

Voor het Roode Kruis personeel, dat dienst doet te velde en in de versterkte plaatsen, is een uniform vastgesteld.

Een Reglement voor het Zwitsersche Roode Kruis, zich aansluitende bij het Reglement voor den Militairen Geneeskundigen Dienst, is in bewerking en zal hoogst waarschijnlijk in den loop van 1906 gereed komen.

De grondslagen voor het aangekondigde reglement zijn aangegeven in een daarop betrekking hebbend rapport van den Zwitserschen Federalen Raad aan den Bondsraad.

Volgens die grondslagen zal de Vrijwillige Ziekenverpleging in oorlogstijd moeten voorzien:

- 1° in het personeel en het materieel van de hulpzieken-treinen (trains sanitaires auxiliaires);
- 2° evenzeer in het personeel en het materieel voor het transport langs de etappemarschlijnen;
- 3° in het bezorgen van personeel en materieel voor de inrichting en de exploitatie van de etappehospitalen;
- 4° in den dienst van de hospitalen in het binnenland, door het leveren van het personeel en gedeeltelijk ook van het materieel: voorop zijn minstens 9000 bedden.

Bij het cijfer van 9000 moet men in aanmerking nemen, dat de sterkte van het Zwitsersche leger, Elite en Landweer (1^e ban) in 1902 op voet van oorlog gesteld werd op 218105

man en het aantal zieken en gewonden op 10⁰/₀ = 21815, waarvan er, na aftrek van lichte zieken of licht gewonden, gerekend worden \pm 14000 doorlopend, gedurende den oorlog, te verplegen zullen zijn. Een belangrijk deel dier lijdens, \pm 4000 militairen, hoopt men in de particuliere hospitalen onder dak te brengen.

Het rapport berekent voorts ongeveer 2.700.000 franks noodig te zullen hebben om te kunnen voorzien in al de materiele behoeften tot behoorlijke inrichting der te exploiteeren hospitalen met gemiddeld 9000 bedden.

Opgemerkt wordt ook nog, dat de Vrijwillige Ziekenverpleging, zich overigens vrij bewegende, in tijd van oorlog toch een integreerend deel behoort uit te maken van den Geneeskundigen Dienst van het leger en deze steeds op de hoogte behoort te zijn van wat de Vrijwillige Ziekenverpleging in tijd van oorlog zal kunnen produceeren.

Het rapport heeft al spoedig tengevolge gehad, dat, in afwachting eener organieke regeling, de Bondsraad bij besluit van 25 Juni 1903 aan het Zwitsersche Roode Kruis heeft toegekend twee jaarlijksche subsidies, een à frs. 25000 en een à frs. 20000 te zamen frs. 45000; frs. 20000 zijn speciaal aangewezen voor het opleiden en beschikbaar houden van ziekenverplegers en ziekenverpleegsters van beroep; frs. 25000 voor cursussen, het theoretisch en practisch onderricht van het personeel, het aanschaffen van materieel, en voor het propageeeren (tijdschrift, conferentiën, enz.).

Het medegedeelde is, hoop ik, voldoende om zich althans eenig begrip te vormen van de ernstige wijze, waarop in andere landen getracht is, te voorzien in de verzorging en het behoud van het levend materiaal in den oorlog.

BIJLAGE B.

Het late avonduur vergunde mij niet, op het onderwerp uitvoeriger in te gaan naar aanleiding van het gesprokene door den Heer QUANJER. Ik geef daarom hierbij nog enkele aantekeningen.

De Heer QUANJER oordeelt het gemiddelde cijfer van 10 pct. zieken en gewonden, doorlopend gedurende den oorlog in verpleging, te hoog en meent, dat ik daarbij niet rekening heb gehouden met de telkens herstellenden.

Dit is echter niet het geval. Aangenomen is, dat na de derde week van het begin der vijandelijkheden *doorlopend* ten minste 10000 zieken en gewonden in verpleging zullen zijn in de verschillende sanitaire inrichtingen, zonder de schepelingen. Dat aantal wordt gerekend tamelijk constant te zullen blijven onder de mutatiën van herstel en nieuwen aanvoer. Daarbij, ik herhaal het, dient er tevens gezorgd voor eene reserve aan medische en verplegingskrachten. Want ook deze staan, onder hunne geweldige inspanning, bloot aan bezwijken door ziekten als anderszins. Dien verliesfactor eenvoudig te verwaarloozen, zou bedenkelijke gevolgen na zich slepen, waartegen, zoo noodig, te waarschuwen plicht is.

In den tekst der voordracht zijn reeds zóóveel cijfers opgenomen, dat ik, tot beknopte toelichting van de 10 pct., aangenomen als maatstaf van berekening, ook in verband met gegevens van den Mil. Gen. Dienst, mij hier zal beperken tot slechts enkele opgaven van verliezen in vroegere oorlogen. Bij Leipzig 15 pct. verlies voor de Franschen, 17 pct. voor de Geallieerden; Ligny 16 pct. voor de Franschen, 20 pct., voor de Pruisen; Belle-Alliance (Waterloo) voor de Engelschen 21 pct.

In den veldslag bij Solferino, waarover DUNANT zijn bekend boekje schreef, bedroegen de verliezen van de Oostenrijkers 12 en van de Verbondenen (Frankrijk en Sardinië) 10 pct. Bij Worth leden de Duitschers 14, de Franschen 32 pct.

verliezen. Het was een der bloedigste veldslagen uit den Fransch-Duitschen oorlog. Bij Spicheren bedroegen de verliezen respectievelijk 14 en 8 pct. Bij Thionville idem 21 en 14 pct. Bij Sedan 15 à 17 pct. voor de Franschen en 5 pct. voor de Duitschers.

In den Fransch-Duitschen oorlog heeft het Duitsche leger gehad 116.821 gewonden, d. i. 14 pct. van zijne geheele sterkte, de zieken niet medegerekend. Van dat aantal zijn er 7000 onmiddellijk of ten minste al zeer spoedig na hunne verwonding gestorven, zoodat 99566, d. i. circa 12 pct. in geneeskundige verpleging moesten worden opgenomen.

De Heer QUANJER merkt op, dat de oorlog van 1870/71 ongeveer een jaar geduurd heeft. Is hier het woord «ongeveer» niet in wat al te ruimen zin genomen? De oorlog begon half Juli 1870; den 28 Januari 1871 werd Parijs overgegeven en een wapenstilstand gesloten, waarmede de strijd voor goed ophield. Na langdurige onderhandelingen kwam in Mei d.a.v. de vrede tot stand. De werkelijke oorlog heeft dus 197 dagen geduurd.

Inderdaad, laat ons toch niet te schriel zijn, niet te veel beknibbelen op al wat verzekeren kan het behoud van het kostbaarst materiaal, dat wij hebben: onze zonen, wier bloed en wier leven, in dagen van strijd, zullen worden gevraagd voor de verdediging van ons vrije vaderland en ons onschatbaar zelfstandig volksbestaan.

Het gesprokene door den Heer QUANJER, vooral wat betreft de voorziening bij mobilisatie in het belangrijk incompleet aan officieren van gezondheid, op 't moment volgens onze raming 255, zal, wordt in dien zin gehandeld, voor het Roode Kruis geduchte bezwaren scheppen om voor *zijne* ziekenetablissemten de noodige ervaren geneesheeren tijdig genoeg bijeen te krijgen. Daarop werd reeds gewezen in het rapport over de aansluiting, in de voordracht vermeld.

De Heer QUANJER heeft voorts ter sprake gebracht een informatie-bureau, niet slechts voor onze zieken en gewonden, maar ook voor de *zieke* krijgsgevangenen. Het Roode Kruis zou, daarvoor verantwoordelijk gesteld, belast worden

met eene taak, waarvan omvang en beteekenis zelfs niet bij benadering zijn te bepalen, en de daaraan verbonden, vermoedelijk toenemende, soms ingewikkelde arbeid wel eens storend of belemmerend kunnen gaan inwerken op de ware bestemming van de Vrijwillige Ziekenverpleging: het *geneeskundig* verzorgen van de slachtoffers, die in den strijd zijn gevallep. Dat is en moet blijven de hoofdzaak. Het overige, hoe aanbevelenswaardig ook, is bijzaak.

Eerst nadat aan het voorschrift van het Kon. Besluit voldaan en eene doeltreffende organisatie voorbereid en geregeld zal zijn, zou, zoo meen ik, kunnen worden beslist of aan het Roode Kruis ook kan worden verbonden een speciaal informatiebureau, als door den Heer QUANJER bedoeld.

Om de lasten, verbonden aan het beheer van een of meer magazijnen voor het ontvangen, sorteeren, expedieeren en verdeelen van giften voor de, allerwege verspreide zieken en gewonden, naar eisch te behartigen, is, merkt de Heer QUANJER te recht op, „veel meer noodig dan men zoo oppervlakkig zou denken.”

Juist, omdat de leiders van het Roode Kruis over dergelijke lasten met al zijne gevolgen en daaruit voortvloeiende eischen niet zoo oppervlakkig denken, ligt het voor de hand, dat hier ernstig wikken noodig is, alvorens ook maar op het papier eene dergelijke verantwoordelijkheid te aanvaarden. Ook van de inspanning, de toewijding, de werkkraft der Vrijwillige Ziekenverpleging zou tè veel kunnen worden gevorderd. Het is toch waarlijk geene kleinigheid om zich, bij al de zorgen voor de zieken en gewonden, nog bovendien te belasten met eene administratie, omtrent welker omvang niet de minste ervaring bestaat, en met het expedieeren van tallooze zendingen in geld en natura, die van alle kanten ontvangen, naar alle kanten moeten worden heengezonden aan personen, wier adressen soms dagen lang zoek zijn. Men verkeert in oorlogstoestand, alle geregeld verkeer ontbreekt; heden is het niet te zeggen, hoe het morgen zijn zal.

Nadat de aansluiting en samenwerking met de Genees-

kundige Diensten van Land- en, zoo noodig ook, van Zeemacht, bij algemeen voorschrift zal zijn geregeld, en het Roode Kruis zich, in verband daarmede, planmatig, en voor zoover de beschikbare middelen het toelaten, zal kunnen organiseeren, zal het mogelijk worden, bij die organisatie rekening te houden met de diensten van andere vereenigingen, die in de harde worsteling voor ons volksbestaan, hare personeele en materiele hulpmiddelen ter beschikking zullen willen stellen van het Nederlandsche Roode Kruis, ten dienste van het vaderland.